DISSERTATIO INAUGURALIS
exhibens
DIARIAM.

Hanc

DEI SUFFULTUS GRATIA,

DECRETO

Splendidissimi medici Senatus,

PRÆSIDE

VIRO

EXCELLENTISSIMO ATQUE EXPERIENTISSIMO,

DN. GUERNERO ROLFINCIO,

Philosophiæ ac Medicinæ Doctore, Therapeutices & Chimiæ Prof. publ. famigeratissimo, academiæ Seniore gravissimo,

Dn. Patrono ac Præceptore suo æternum colendo,

PRO LICENTIA,

summos in arte medicâ honores, insignia privilegiaque Doctoralia solenniter ac legitimè capessendi,

placidæ Φιλιατρῶν διασκέψει submittit

GEORGIUS HERMANNUS Bartheldt/

ROTENBERGA HASSUS.

IN AUDITORIO MAJORI,

horis ante & pomeridianis,

Die XII. Julii, ANNI M DC LXVIII.

JENÆ,

Literis NISIANIS.

Θεοῦ θέλοντος, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις

καὶ

Τῷ γὰρ πονοῦντι καὶ Θεὸς συλλαμβάνει.

CLARISSIME

CANDIDATE,

Sollicitæ educationis in te obſervo veſtigia. Prima ſtudiorum tyrocinia ſubiiſti, in patriâ ſcholâ politiorum literarum cultrice, & propagatrice, fugientium muſarum aſylo, in qvâ humaniora, Latio & Græco quæ proferri ſolent ore, non ſolùm primoribus delibantur labris, ſed etiam ſingulari excoluntur exemplo.

Inde uberioris ingenii culturæ capesſendæ ſcopo misſus in Academiam

demiam Marpurgenſem, poſt in
Gieſſenſem, uberrima inveniſti do-
ctrinarum in philoſophicis & me-
dicis ſtudiis incrementa.

In Salano hoc Athenæo ſervan-
dorum hominum arti addictus pa-
rentum in oculis habuiſti monita;
piæ & modeſtæ operam dediſti vi-
tæ; inſtitutionum medicinæ gene-
ralis & ſpecialis commentatoriæ,
conſultatoriæ & renunciatoriæ do-
ctoribus vacuas præbuiſti aures, &
modò in anatomico theatro, mo-
dò in hortis, modò in chimico la-
boratorio comparuiſti.

De conſilio parentis juſſus alic
ſub ſole calentes inviſere oras, &

varios

varios hominum intueri mores, adiisti bellicosam Angliam, & Hollandiam, utramque simul & Palladis & Mavortis in mediis flammis ardentem. Vidisti Heroas in armis florentes, & in literis eminentes.

Redux in oras nostras nomen apud inclytam nostram facultatem professus, in candidatorum numerum es receptus, nemine dissentiente.

Nunc egregio practico specimine, in quô DIARIÆ febris διάγνωσιν, πρόγνωσιν καὶ θεραπείαν exponis, publicâ in Asclepiadeâ cathedrâ summos in medicinâ ambis honores.

Ad

Ad praxin nunc totum te verte, valetudinis gratiâ tuendæ. Succurre ægris morborum mole pressis.

Sic tandem desideratis frui honoribus,& speciosis ex divite praxi gaudere poteris gazis, tanto cum successu, ut dicere possis;

OCCUPAVI TE VAGA FORTUNA, ATQVE CEPI, OMNESQVE ADITUS INTERCLUSI, UT AD ME ASPIRARE NON POSSIS.

Dabam in DUCALI SAXONICÂ ad SALAM ACADEMIÂ, ANNO M.DC.LXVIII. XII CAL. AUGUSTI.

G. ROLFINCIUS, ACADEMIÆ SENIOR.

D. O. M. A.

DISSERTATIONIS
DE
FEBRE DIARIA,
CAPUT I
procemium continet.

Nvidendum hominis est encomium: ὁ ἄνθρωπος θεῖον ζῶον, καὶ θαῦμα θεῖον ἐστί, *homo divinum est animal & miraculum divinum.* Est animal admirandum & adorandum. ADORANDUM propter mentem immortalem, præpotenti Deo simillimam: ADMIRANDUM propter tabernaculum tanto artificio conflatum, tantâ sapientiâ coagmentatum. ADORANDUM propter operationes mentis, cœlestis eminentiæ æmulas: ADMIRANDUM propter innumeram partium varietatem, & spectaculorum in macrocosmo occurrentium sublimitatem. *Hominis est encomium.*

Inter plurima talia occurrunt meteora ignea, coruscationes, faces, chasmata, quæ repræsentant calidæ in febribus erumpentes humorum & vaporum elevationes. Sæpe μαρμαρυγαὶ καὶ λαμπηδόνες πυκναὶ καὶ οἷον ἀστραπαὶ αἰφνίδιοι, πυρώδεις, *splendores & veluti fulgura frequentia, subita & ardentia* oculis observantur. *Meteora adsunt in microcosmo.*

Ignem in nobis esse testantur oculi. In capite Ascanii, Æneæ filii, fatalis cum patre subeuntis discrimina exilii, apex in igneum pyramidale fastigiatus apparuit cacumen. *Ignea.*

In Laviniæ virginis crinibus flamma apparuit. Scintillas capillorum igneas plurima confirmant experimenta.

Eryſipelata nihil ſunt aliud, quàm πῦρ quoddam ἄγριον ſilveſtris ignis: excitant ignis ruborem, & membra reddunt, ut ab igne ambuſta.

etiam in corde. Stupendum naturæ miraculum occurrit in centro vitæ, CORDE. Hoc ſoſpitatis autor publicæ Veſtalem illum ſacrum ignem, calorem vitalem, influentemque ſpiritum conſtantiâ tam mirâ & invictâ, tam infragibili communicat juſtitiâ, ut nulla in microcoſmo pars ſibi in neceſſario calore ſuppeditando defuiſſe conqueri poſſet. Symbolum ejus eſt adamantinis characteribus ſepto ejus inſcriptum: *ὠφελεῖν, μὴ βλάπτειν, prodeſſe non nocere.* Contingit tamen ſæpenumerô, quod more montis Veſuvii, qui in naturali ſtatu agros circà radicem montis mira fertilitate fovebat, fontes exhibens frigidiſſimos, cum exardeſcit in flammas, totam contriſtat viciniam, ita & illud totam microcoſmi perturbet œconomiam, cum febrilibus æſtuat incendiis.

Horum in numero occupat locum Diaria febris.

Utilitas hujus contemplationis. Ejus accurata notitia utilis eſt maximè: frequens enim eſt, & niſi benè ejus habeatur ratio, in alias febres degenerare poteſt.

Supremum numen, ſine cujus auxilio omnis noſtra in ſtudiis peregrinatio miſerabilis quædam eſt erratio, adnuat!

CAPUT II.

Definitio nominalis,

1. Ὀνοματολογία, nominis definitur. NOMEN indicatum ab Hippocrate, antiquiſſimum eſt, ἐφημέρα. Ἐφήμερος, ἢ μᾶλλον ἐφημέριος æquipollent.

ὁμωνυμία. Πολύσημον nomen hoc eſt, & attribuitur. 1. ANIMALI cuidam perfecto, quod circà Hypanin fluvium apud Boſphorum Cimmerium ὑπὸ τροπὰς θερινὰς *ſub ſolſtitio*, ſeu *tropicis æſtivis* cancri naſcitur, & eodem die denaſcitur. Meminit

minit hujus *Philosophus* 5. *histor. animal. cap.* 19. ὑπάνην ποταμὸν τὸν περὶ Βόσφορον τὸν Κιμμερικὸν, ὑπὸ τροπὰς θερινὰς, καταφέρονται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ οἷον θύλακοι μείζους ῥωγῶν· ἐξ ὧν ῥηγνυμένων, ἐξέρχεται ζῶον πτερωτὸν τετράπουν, ζῇ δὲ καὶ πέτεται μέχρι δείλης· καταφερομένου δὲ τοῦ ἡλίου, ἀπομαραίνεται, καὶ ἅμα δυομένου ἀποθνήσκει, βιοῦν ἡμέραν μίαν, διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον. *Hypanis fluvius apud Cimmericum Bosphorum, sub solstitiô, defert veluti folliculos acinis majores, quibus quadrupedes volucres erumpunt: quod genus animalis in postmeridianum usque diei tempus vivit, & volat: mox descendente sole marcescit & languet: deinde occidente emoritur, vitâ non ultra unum diem peractâ: unde ephemerum, id est, diarium appellatum est.*

II. INSECTO & culici vinario eadem vox attribuitur, quod unum vivat diem. Ζῶα ἐφήμερα οὕτω κέκληται, λαβόντα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ κατὰ τὸν βίον, inquit *Ælianus de animal. lib.* 2. *cap.* 4. τίκτεται μὲν γὰρ ἐν τῷ οἴνῳ, καὶ ἀνοιχθέντος τοῦ σκεύους τάδε ἐξέπτη, καὶ εἶδε τὸ φῶς, καὶ τέθνηκεν. οὐκοῦν παρελθεῖν μὲν αὐτοῖς ἡ φύσις ἔδωκεν εἰς τὸν βίον: τῶν δὲ ἐν αὐτῷ κακῶν ἐρρύσατο τὴν ταχίστην: μή τι ἐκ τῶν ἰδίων συμφορῶν ᾐσθημένοις μή τι μὴν τινὸς τῶν ἀλλοτρίων μάρτυσι γεγενημένοις. *Animalia ephemera idcircò sunt appellata, quòd id ætatis vivunt, ut uno die cursum vitæ conficiant. Et fece enim vini (acescentis) originem trahunt, apertoque dolio ut in lucem suscepta sunt, è vita excedunt. Nam ingredi quidem in vitam natura illis dedit: malis verò quibus vita referta est, celerrimè liberat priusquam vel propriam, vel alienam ullam calamitem sentiant.* 2.

III. VEGETABILI seu plantæ cuidam nomen idem attribuitur à *Dioscoride libro* 4. & quidem duplici: 1. colchico seu bulbo agresti *cap.* 82. 2. iridi verò *cap.* 83. Hujus etiam meminisse videtur *Plinius nat. histor. libro* 25. *cap.* 13. 3.

IV. Libro cuidam attribuitur Romanorum, nomen ephemeris, in quem pacta, transactiones & gesta singulorum dierum 4.

dierum conferebantur. Inde *Cicero pro Quinctio* scribit: eum profectionis suæ diem in ephemeride invenisse.

V. Febri etiam huic nomen idem attribuitur, ob si-
5. militudinem cum his memoratis animalibus, & vegetabilibus quæ uno die suum ortum vident & interitum. Ἐνίοτε, *scribit Galenus 2.* θεραπ. μεθόδου *cap. 2.* τὸ ἀπὸ τῶν πρός τι τῶν ἐκτὸς ὁμοιότητος *morbis nomina interdum imponuntur à similitudine ad extra positum.*

Talis ephemera unius diei durat spatium, *autore Galeno 9.* θεραπευτικῆς μεθόδου *cap. 1.* Ἔστι δὲ τοῦ γένους τοῦδε τῶν πυρετῶν, εἷς ὁ παροξυσμός, ἡμέρᾳ μιᾷ περιγραφόμενος ὡς τὸ πολὺ κατά γε τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. ἔστι γὰρ ἢ διὰ τὴν τῶν ἰατρῶν ἀμαθίαν, ἢ διὰ τὴν τῶν καμνόντων ἀκολασίαν, ἢ διὰ τὴν τῶν ὑπηρετούντων πλημμέλειαν ἁμαρτανόμενα περὶ τοὺς τοιούτους πυρετοὺς εἰς ἕτερόν τι γένος αὐτοὺς μεθίστησιν, οὐ κατὰ τὴν οἰκεῖον αὐτῶν ἀποβαίνουσι φύσιν. οὐδὲν γὰρ δήπου θαυμαστὸν ἐκ τῶν ἁμαρτανομένων οὐ μηκύνεσθαι μόνον ἢ μεταπίπτειν εἰς ἕτερόν τι γένος ἡντινοῦν τῶν νόσων, ἀλλὰ καὶ γίνεσθαι νῦν, ἔμπροσθεν οὐκ οὖσαν. ὅπου γὰρ οὐδὲ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἁμαρτάνειν ἀσφαλὲς, σχολῇ γ᾽ ἀκίνδυνον ἄν ποτε τοῖς κάμνουσι γένοιτο. *Est autem hujus febrium generis unica accessio, uno plurimùm die ex ipsius saltem naturâ circumscripta. Quippe quæcunque vel per medicorum ignorantiam, vel ægrorum intemperantiam, vel ministrantium errorem in ejusmodi febribus commissa in aliud ipsas genus transferunt, hæ suæ naturæ sponte non incidunt. Non enim est profectò mirum, si per ea, quæ delinquuntur, non solùm porrigatur, aut in aliud genus transeat, morbus quis, sed etiam, cùm prius non esset, nunc excitetur. Nam cum iis, qui integri sunt, delinquere non sit tutum, haud quaquam id ægris sine discrimine contingat.*

Quid Galenus per spatium unius diei intelligat, *in calce ejusdem capitis* subjungit, *inquiens:* λέλεκται γὰρ ἔμπροσθεν ὡς τεττάρων καὶ εἴκοσιν ὡρῶν ὁ χρόνος ἐστὶ τῆς οὕτω λεγομένης ἡμέρας, ὡς συναριθμεῖσθαι καὶ τὴν νύκτα τῷ ὀνόματι τῆς ἡμέρας.

Dictum

Dictum est suprà viginti quatuor horas esse sic appellatæ diei spacium, utique ut nomine diei nox quoque unâ comprehendatur.

Non autem ita strictè semper sumitur, aut hanc comprehendit solam, cujus causa procatarctica est, & jam abiit, aut unius diei terminum adeò arcto jure præfinitum habet, ut si transeat, jam alteram subeat naturam, sed etiam notat aliam, cujus causa intrinseca est, & ad plures extenditur dies, intereà tamen nomen illud retinet. Οὐ γὰρ, *inquit Galenus* θεραπευτικῆς μεθόδου *lib. 9. cap. 1.* οὐ γὰρ δὴ τῆς γ' οὐσίας ἦν αὐτῆς τῶν τοιούτων πυρετῶν, ἐφήμερος ὄνομα· προσηγορίας δ' οἰκείας ἀποροῦντες ἕνεκα σαφοῦς καὶ συντόμου διδασκαλίας ἀπὸ τοῦ πολλάκις αὐτοῖς ἑπομένου τοὔνομα ἐθέμεθα. *Neque enim profecto de substantiâ ipsâ talium febrium est diariæ vocabulum: verùm convenienti nomine destituti, clarioris brevioris que simul doctrinæ gratiâ, ab eo, quod sæpius ei accidit, nomen indidimus.*

Sub ὁμωνυμίαν cadit, quod Hectica nomine ephemeræ insigniatur. Habet enim ratione numeri indicationum & indicatorum cum ephemerâ convenientiam, ut quæ non habet causam præsentem, adeoque nec hujus ratione præservatoriam indicationem. Unde hectica febris est quasi diaria continua.

Varia diaria habet nomina. πνευματώδης, πεμφυγώδης *spirituosa & flatuosa* dicitur. *A Coo alicubi* vocatur πυρετὸς οὐκ ἀπὸ χολῆς *febris non ex bile* Ephemera autem plurium dierum πολυήμερος ἢ ἐκτεταμένος πυρετὸς *plurimum dierum & extensa* febris dicitur. *Cornelius Celsus lib. 3. cap. 5.* purioris religiosus observator dictionis vocat febrim, quæ semel tantùm accedit, deinde desinit. *Thomas Campanella medic. lib. 7. cap. 3.* spiritalem febrim vocat. Συνωνυμία.

Gallicè l'ephemere, ou celle fievre d'un jour se passe le mesme jour qu'elle a commence.

Italicè l'efimera, ò quella d'vn di si finisce al medesimo giorno, che ha cominciato.

Hispanicè là epemera, o diaria, Fenece, ò termina en el mismo en què empessò (alomenos contando und dia natural. Desde la hora en què principia.)

Germanicè das Fieber von einem Tag/höret auf und endet sich an dem Tage/an welchen es angefangen hat.

Belgicè de Roos, ik ben wat Roosachtig in 't Lyff.

Ετυμολογια ἢ παρωνυμία.

DERIVATUR vox hæc ἀπὸ τοῦ ἐφη, quod à Φαίνω vel inusitato βάω *incedo, duro,* & ἡμέρα *dies* tempusve. Ac dicitur ita, quasi ἐφὴ ἡμέρα per syncopen ἐφήμερα. Βί@ vita & ἡμερα dies, quasi ἔμερ@ ἤμορος *diem unicum vel ultrà, durans*, vel potiùs ἡμερόβιον seu ἡμερόβι@ πυρετὸς.

De hâc febre ephemerâ propriè dictâ exquisitâ famosiore, unum diem naturalem horarum 24. durante agemus; simul tamen & aliam ephemeram non re sed nomine talem, quæ ad plures nonnunquam dies extenditur, minus exquisitam nomine primi analogati dignabimur, & simul considerabimus.

CAPUT III.

Definitio realis.

IN πραγματολογίᾳ occurrit definitio realis synthetica & analytica,

Definitio synthetica.

DEFINITUR syntheticè intemperies calida cordis & totius corporis, unius vel plurium dierum intervallô actiones lædens, dependens ab accensione spirituum vitalium.

FORMALIS, quæ generis notionem repræsentat, ratio, ut investigetur, tenendum febrim esse rem præter naturam, cum labefactet vires, naturamque corrumpat.

SYMPTOMA esse nequit: ὐ γὸ ἔχει τὴν ὀυσίαν ἐν τῷ γίνεσθαι, μηδ' ὅτι ἑτέρου πάθους ἐπιγέννημα, σκιᾶς δίκην, *non enim habet essentiam in ipso fieri, aut quippiam est morbo superveniens, ut umbra corpori,* nec est in iis, quæ sunt extrà constitutionem partium essentialem quæ consistit in temperie, conformatione, & unitate.

CAP-

CAUSA *dici* nequit, quia non producit, sed producitur.

MORBIS commodissimè adsociatur, quia definitio morbi Galenica: ἡ δὲ νόσος ἐστὶ διάθεσις παρὰ φύσιν τῆς ἐνεργείας ἐμποδιστικὴ πρώτως, *morbus est dispositio præter naturam, lædens actiones primò*, ipsi competit: estque in iis, quæ constituunt essentialem constitutionem partium.

Cum tria sint essentialis naturalis constitutionis genera: sanitas partium similarium, dissimilarium & communis unitatis, totidem, erunt τὰ γένη τῶν σφαλμάτων τὰ αὐτὰ τοῖς τὴν ἀρετὴν αὐτῶν συμπληροῦσι, *vitiorum genera cum his quæ virtutem perficiunt*, nempe morbi intemperiei, conformationis, & solutæ unitatis.

Ad intemperiei morbos commodè referri potest. Formalis ratio est intemperies calida.

Nonnulli volunt addendum vocabulum mitis: sed hæc, non est differentia ephemeræ specialis. Docuit enim *Galenus*, adesse febres quasdam putridas, nec non etiam pestilentes, in quibus mitis appareat calor.

Communem sortem febris hæc habet cum aliis febribus, quod ad ignem accedat nativus calor, non differat tamen specie, sed gradu solùm. Non fit ἄλλος sed ἀλλοῖος.

Cum siccitate ejus formalis ratio non communicat.

Formalis ratio consistit in duratione unius diei naturalis vel plurium.

ACTIONES læduntur omnes, imprimis autem vitales. *Objectio diluitur.*

Neque hæc brevis duratio ipsi adimit characterismum morbi, qui est res permanens & stabilis: neque etiam actiones apparentes quasi non læsæ: Permanentia morbosa ipsi demi nequit. Ephemera est qualitas motu & actione efficientis causæ introducta, quæ terminum suum attigit, licet temporis ratione brevis sit, & transiens quasi videatur. *Deinde*

de etiam actiones læduntur, omnis febris natura consistit in alteratione, terminus autem alterationis est læsio.

CAPUT IV.

ὁ τόπος πεπονθὸς designatur.

Τὸ ὑποκείμενον.

SUBJECTUM UT QUOD, est Homo, qui à diariâ afficitur. SUBJECTUM, UT QUO PRINCIPALE seu CAUSALE est COR, secundùm subtiliorem spirituosam dictam sanguinis partem, & solidam σαρκομυώδη καὶ ἰνώδη *musculocarnosam fibrosam.*

CALOR in solidâ parte vix aut planè non habet rationem morbi actuati per novi gradûs additionem. Calor qui inest *spiritibus* habet rationem efficientis. Remotô calore spirituum removetur & calor solidorum cordis, redeuntque ad naturalem statum eo remoto omnia.

Cum brevis hæc febris sit periodi, aliunde fieri nequit, quàm à re citò dissolubili. Talis autem est spiritus.

Quid spiritus.

Spiritum quidem distinctam à sanguine partem esse innuere videtur *Galenus 5. de simpl. medicam. facult. cap. 9.* καὶ δὴ, *inquit*, καὶ περιέχεσθαι μὲν ἐν ἅπασι τοῖς τῶ ζώου μέλεσι τοῦτο τὸ πνεῦμα φάμεν οὐχ ὅμοιον δ' εἶναι πανταχόθι το καθάπερ οὐδὲ τὸ αἷμα. *Eum spiritum in omnibus animalibus partibus, sed non undiquaque esse sui similem, veluti nec sanguinem esse dicimus.*

Explicatio Castrensis.

Rodericus Castrensis de meteoris microcosmi lib. 3. cap. 11. Sufficit, *inquit*, scire, triplici constare substantiâ membra corporis nostri: quædam appellatur volatilis, & facilè à febre dissipatur, utpote tenuissima: scilicet est corpus tenuissimum, ac subtilissimum, calidum & purissimum, & tenuissimâ maximè sincerâ parte sanguinis genitum, ideoque à sanguine diversum, per se & separatim subsistens. Huncque spiritum, dum in corde subsistit ἔμφυτον, *insitum*, dum per universum corpus cum calido transmittitur, vocant ἐπίρρυτον, *influentem:* à sanguine diversum, per se & separatim subsistentem.

Verior

Verior tamen sententia illorum, qui spiritum à sanguine reverà & specie distinctum non agnoscunt. Non est opus, *inquit Harvejus lib. de generat. animal. exercit. 17.* spiritum aliquem distinctum à sanguine quærere. Nihil sanè in corpore animalium à sanguine prius ac præstantius reperitur, neque spiritus ab illo separati inveniuntur. *Sententia probabilior.*

Sanguis iisdem virtutibus, quæ aliàs spiritibus attribuuntur, dotatus, agendique potestate præ ceteris præditus, *κατ' ἐξοχὴν* spiritus nomen meretur, quia & ubique præsens, & ocyssimè huc illuc permeat.

Quemadmodum subtilissima spirituosa sanguinis hæc pars facilè dispergitur, levique negocio evanescit; ita & febris, inde quæ gignitur, brevissimo discutitur tempore.

Diaria spiritibus animalibus adscribi nequit *ἁπλῶς, sed solùm κατά τι.* Ortum primum debere potest animalibus: ab iis prima potest nasci *ἀφορμὴ*, complementum autem addunt vitales. In se considerati animales spiritus in diariâ nihil patiuntur. Confirmat id animalium actionum integritas, spiritibus vitalibus incensis solùm turbantur. *Non adficiuntur spiritus animales.*

Solidæ cordis partes INÆQUALITER adficiuntur, non secundùm omnem dimensionem, sed secundùm partes aliquotas. *Τὰ στερεὰ μέρεα.*

Afficitur autem cor vel per essentiam, vel per consensum. PER ESSENTIAM, quando spiritus in corde contenti accenduntur primò, ut in animi adfectibus: PER CONSENSUM, cum aliunde communicato fervore, vel à sanguine vel aliis humoribus mali origo. *Modus affectionis cordis.*

Helmontius lib. de febribus cap. 10, t. 7. diariam stomacho adscribit. *Grembsius libro de arbore integrâ & ruinosâ, tract. de febribus thesi 67.* docet: diariam sedem habere in cavo stomachi, plerumque ex vitiato cibo, unde vomitu peracto febris cessat *Helmontii dogma ventilatur.*

Concedi potest à cruditatibus ciborum & chyli sanguineæ massæ communicatis accensionem talem ephemeram communicari posse.

Curiosæ opinio.

Franciscus Piens tractatu de febribus in specie cap. 1. quod ferè in omnium ore versatur medicorum, ephemerarum subjectum esse spiritus, παραμυθίας opus habere statuit. 1. Subjectum febris stabile debet esse. Spiritus sunt in perpetuo motu volatili. 2. Spiritus dum accenduntur, vix possunt in volatili hoc motu ad 24. horarum spatium perdurare, quin antea deficiant ac resolvantur. 3. Imò neque tum sunt in esse, sed in perpetuo fieri. Sunt ἐν τῷ γίνεσθαι, οὐ γεγονέναι. Firmum ergo affectum producere non possunt. 4. Neque minuit has difficultates effugium spirituum insitorum. Hi enim non agnoscuntur; deinde parerent morbos diuturniores & tenaciores. 5. Tanta hæc difficultas est, ut nonnulli solidas corporis partes in ephemeris etiam affici statuerint.

Johannes Primerosius libro 1. de febribus cap. 4. t. 1. triplicem statuit ephemeram accommodatam ad ternarium numerum virtutum vitalium, animalium, & naturalium, ab *Abuali Ibn Tsina* adsignatum *canonis libro 1. sect. 1. doctrinâ 6. cap. 1.* unam vocat cerebralem, accenso animali spiritu ex ardore solis: cordialem accenso vitali: & hepaticam, naturali calefacto ex alimentis. Sed Abuali hanc divisionem non proponit.

Walæus med. pract. vult cor principaliter affici quoad spirituosam substantiam, dein quoad solidam, hocque triplici modo (1) quatenus spiritus animalis vitiatus in cor influit, (2) quatenus vitalis in corde vitiatur. (3) quatenus in corde sanguis coafficitur.

Epicrisis. Omnia hæc ad pacatum sensum trahi poterunt.

CAPUT IV

causam diariæ febris exponit immediatam ex mente Galeni.

Τὸ αἴτιον ἄμεσον est accensio.

EA est accensio spiritus, seu tenuissimæ sanguinis partis quæ à *Galeno 1. de diff. febr. cap. 1.* ἀερώδης aeria appellatur.

Hæ

Hæc ſola cor ita diſponere poteſt & irritare, ut ad tempus ob æqualem illam irritationem celerem edat pulſum.

Confirmatur accenſio ſpirituum autoritate *Galeni*, qui *de differ. febrium cap. 5.* παλαιοῦ δόγματος, ἅπαντα πυρετὸν ἐπὶ τῇ τῶν χυμῶν σήψει φάσκοντος γίνεσθαι, *antiqui dogmatis, omnem febrem ex humorum putredine fieri aſſeverantis.* Et ἄξιον *conſultum* ſeu *operæ pretium* judicat *idem* exactius conſiderare. Κινδυνεύει γὰρ οὖν δοξάζειν ὧδε, καὶ ὁ τῶν ἀπ' Ἀθηναίου χορὸς, ἄνδρες οὐχὶ φαυλότατοι τ' ἄλλα τῆς τέχνης, καὶ οὐχ ἥκιστα πυρετῶν ἐπιστήμης. *Periclitatur enim in hoc dogmate omnis ab Athenæo chorus: viri tum in cæteris, quæ ad artem pertinent, tum præſertim in febrium contemplatione minimè contemnendi.* *Autoritas Galeni.* 1.

Subjungit, ſe his maximâ ex parte conſentire, unicâ exceptâ febri diariâ. Οὐ γάρ μοι δοκοῦσιν οὗτοι σήψεσιν ἕπεσθαι χυμῶν *neque enim mihi videntur hæ humorum ſequi putredinem.* 2.

Confirmat hoc inductione febris à radiis ſolaribus, irâ, motu corporis, cutis aſtrictione, & bubonibus excitatæ. Ἀλλ' ὁ μὲν ἐπ' ἐγκαύσει πυρέξας ὑπὸ τῆς τοῦ δρῶντος αἰτίου θερμασίας ἀλλοιοῦσθαι πέφυκε. τῷ δ' ἐπὶ θυμῷ πυρέττοντι καὶ τούτῳ ζέσιν μέν τινα γίνεσθαι τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν αἵματος ἀναγκαῖον, οὐ μὲν ἤδη γε καὶ σῆψιν. οὕτω δὲ καὶ τῷ γυμνασαμένῳ πλείονα θερμασίαν ἀνῆφθαι παρὰ φύσιν ἄνευ σήψεως χυμῶν. καὶ ὅστις ἐπυκνώθη τὸ δέρμα δριμύτερα περιττώματα δι' αὐτοῦ κενουμένου ἀθροισθὲν τῶν ἐκείνων, ἐπύρεξεν ἄνευ σηπεδόνος χυμῶν. καὶ μὲν δὴ καὶ οἱ ἐπὶ βουβῶσι πυρετοὶ πάντες κακοὶ, πλὴν τῶν ἐφημέρων Ἱπποκράτης που φησὶ, καίτοι καὶ ὁ βουβὼν ἐκ τοῦ γένους ἐστὶ φλεγμονῶν, καὶ σύμφημι κατά γε τοῦτο τῷ τῆς σήψεως λόγῳ. διὰ τοῦτο γὰρ ἐπὶ ταῖς φλεγμοναῖς πυρέττουσιν οὐχ ὡς Ἐρασίστρατος ὑπελάμβανεν, ἀλλ' ὅμως εἰσί τινες ἐπὶ βουβῶσι πυρετοὶ τοῦ γένους τῶν ἐφημέρων. *Sed qui quidem ex ſolis incendio febricitat, ab agentis cauſæ caliditate alterari naturâ aptus eſt. Qui verò ex irâ, & huic fervorem quidem aliquem ejus, qui circa cor ſanguinis fieri eſt* 3.

 neceſ-

necessarium, non tamen etiam putredinem. Sic & ei, qui supra modum exercitatus est, vehementior caliditas præter naturam sine humorum putredine in corpore accenditur. Et cui cutis adstricta est, cum prius acriores superfluitates eam evaporarent, postquam retentæ sunt ac coacervatæ, incidit in febrem nullâ interveniente humorum putredine. Et quæ ex bubonibus febres oriuntur, omnes sunt malæ, exceptis ephemeris, quodam in loco inquit Hippocrates. Et quidem bubo ex genere est inflammationum; & quantum ad hoc, assentior illi qui de putredine sermoni: ejus enim ratione ex inflamationibus, quas Græci phlegmonas vocant, febricitare contingit, non ea, quam Erasistratus opinabatur. Sunt tamen quædam ex bubonibus, è genere ephemerarum.

Pereda. *Paulus Pereda Galenum imitatus lib. 2. scholio 1.* spiritus vitales ratione putredinis febrim excitare diariam posse negat strenuè. 1. quia non possunt obstructiones parere: neque absque obstructione putredo excitari valet. 2. spiritus, cum continuo sint in motu, putrescere nequeunt. 3. non habent humiditatem excrementitiam. Absque hâc autem nulla est putredo.

CAPUT V.

Prosperi Martiani Hippocratici interpretis cordatissimi sententia, *libro de naturâ hominis versu* 274. simplicem accensionem agnoscentis.

Martiani opinio. POstquam omnes morbificas causas reduxerat ad vitium circà humorum quantitatem, qualitatem ac eorum disgregationem ceu causas omnibus communes, humorum tamen disgregationem ita febri convenire statuit, ut sine eâ febrim admodum rarè fieri contingat. Ut à decente τῆς μίξεως τρόπῳ *mistionis modo* contemperatio humorum, & sanitas eorundem, ita si aliquis eorum aut minus fuerit aut amplius, sepa-

separarus in corpore & non fuerit reliquis contemperatus, morbosa sequitur febrilis dispositio. Accenduntur utplurimum inæqualiter, mole vel virtute: nonnunquam tamen æqualiter accenduntur, ita ut unus alium non superet aut mole aut virtute.

Raro contingit hæc febris, nonnunquam tamen observatur.

Mentionem ejus facit *Cous lib. 4. de morbis*, vocatque, οὐκ ἄπυρον οὐδ' ἰσχυρὸν, καὶ νόσημα μόνον ἀπὸ πάσης τῆς ἰκμάδος *febrim nec periculi expertem, & morbum ab omni humore*: & talem esse *subjungit* febrim, in quâ humores ita incenduntur, ut secundùm substantiam patiantur.

Differre hanc ait, ab illâ febre, in quâ simplici alteratione incalescunt; cujus naturæ ephemeræ censentur, febres, & illa quam morbum ab omni humore vocabat Hippocrates:

CAPUT VI

mediatas proximiores accensionis hujus spirituum causas aggreditur, 1. putredinem.

F*Ranciscus Vallesius controversiarum medicarum & philosophicarum lib. 5. cap. 19.* eam constituit putredinem spirituum, rejicitque sententiam illorum, spiritus non posse putrescere, quoniam sunt tenuissimi, & ignei naturâ statuentium.

Ipse autem statuit, levi de causâ illos negare, quod firmissimis rationibus confirmari potest.

Nam *ab Aristotele 4. meteorolog. cap. 1.* dictum: Omnia, quæ non interimuntur vi, per putredinem venire ad interitum. Et *in eodem capite paulò infrà*: σήπεται πάντα τὰ ἄλλα, *inquit*, πλὴν τοῦ πυρὸς, καὶ γὰρ γῆ, καὶ ὕδωρ σήπεται. πάντα γὰρ ὕλη τῷ πυρί ἐστι ταῦτα. *Omnia putrescunt præter ignem. Etenim terra, & aqua, & aer putrescunt: omnia enim hæc sunt* Rationes. 1.

 mate-

materia igni. *Adducit* etiam alias rationes, quas consultò silentii velo involvimus, levis valoris. Illud unum, *ait*, constanter affirmo, posse spiritus putrescere, atque febrim diariam facere, vel putrescentes, vel sine putredine.

Bravo. Communiter ab ustione, nonnunquam tamen & à putredine diariam excitari posse contendit ὁμόψηφος *Bravo resol. med. part. 3. disp. 1. de febris naturâ sect. 11. resol. 8. 1.* Omnia putrescunt præter ignem. Coctio & putrefactio sunt passiones mistorum. Sed spiritus sunt corpora mista: Fiunt ex aere & sanguine. 2. Si humores putrescunt, ergo & spiritus. Par ratio. Potest enim & his aliqua causa supervenire.

CAPUT VII.

Tenuioris sanguinis & spirituum accensionem qui amplectuntur diariæ causam mediatam, adducuntur.

MAgnâ ingeniorum exercitatione ad sanguinis tenuiorem & sprituosiorem partem se accingunt illi, qui ephemeram veram in tenuiori sanguine, qualis in arteriis continetur, synochum verò in crassiore, qualis in venis reperitur, *constituunt.*

Harveani. *Harveanis principiis addicti* facili operâ causam diariæ febris expedire queunt, digito monstrantes motum sanguinis solito concitatiorem. Quâcunque enim de causâ ille excitetur, vel motu animi, vel corporis animâ imperante pulsum celeriorem & frequentiorem, arteriosus sanguis Euripi instar ventis agitati pulsatiles percurrit venas: ex hisce inquietus recurrit, & circulo hoc modo aliquoties exacto, calore æstuans cordis spiritus simul accendit.

Meysonnerius. *Meyssonnerius doctrinâ novâ febrium exerc. 4. p. 53.* ephemeræ propriè dictæ causam adsignat circulationem sanguinis ex arteriis in venas impeditam à levi aliquâ cacochymiâ, quæ

tamen

tamen retinere possit mercurium coagulantem, contra ignem naturæ stantem, ut in sanguine serosâ tantùm parte superfluo contingit.

CAPUT IIX.

Caroli Pisonis serosæ sanguinis venosi ebullitioni diariæ generationem adscribentis sententia.

F*Amigeratissimus hic autor, Doctor Parisiensis, consiliarius & cubicularius medicus Henrici. II. Ducis Lotharingiæ, &c. libro de colluvie serosâ* diariarum febrium, quâ unanimi hactenus medicorum consensu unus vitalis spiritus inflammatus pro subjecto habitus fuit, potius statuendum censet, earum omnium subjectum esse designandum aquam, serum, sive serosam sanguinis venosi aut arteriosi partem, ebullientem, vel etiam forte putrentem. Non tamen it inficias, spiritum vitalem succendiculi habere rationem sive causæ internæ, quæ principium quidem dat fervoris humori seroso, sed tamen minimè foveat, ut quamquam spiritus suæ restitutus est mediocritati, breve intrà tempus, ut horulæ, nihilominus fervor ebullitioque serosi humoris itaque in eo ebulliente febris hærens fervet constitutionem legitimam.

Sententiam hanc suam speciosis confirmat rationibus. 1. calor non est igneus, sed aqueus, blandus & halituosus. 2. Pulsus magni, celeres, pleni molles. Esse tales non possent, si spiritus incalescerent. 3. Respiratio pulsui respondens naturalis esse videtur, quæ cum spirituum incendio simul stare non posset. Si verò quædam incalescentiæ signa, illa tam referri possent ad serosum sanguinem quàm spiritus. 4. Nulla gravia adsunt symptomata. Ergo non spiritus sed levioris momenti humor in causâ, qui facilè accendi & mox defervere:

vere potest. 5. Urinæ sanorum similes, ebullitionem seri citra sanguinis putredinem: 6. Lassitudo generalis, ut & inquietudo corporis plenitudinem seri arguunt. 7. Gravitas capitis & vigilandi impotentia seri abundantiam notant. 8. Solutionis modus citrà vacuationem insignem, aut certè per sudorem, somnumve solùm serosi humoris sobolem arguit.

Caput IX.

Modus VVillisianus, quo à sanguine producitur diaria.

Thomas Willis de fermentatione tres effervescentiæ gradus, sive modos, è quibus febrium continuarum species determinantur proponit: à subtili sanguinis effervefacti vel portione, seu spirituum ebullitione oritur ephemera. Hæc portio enim, *inquit*, instar spiritus vini de levi quavis occasione ebullit & fervorem concipit, à nimio corporis motu aut animi perturbatione, à calore ambiente &c. ceu causis evidentibus, sine quibus raro hæ febres incipiunt. Et *capite eodem pergit*: quod si hæc febris protendatur ulterius, itaut ab hoc spirituum motu sulphur seu pars sanguinis oleosa, magis excoquatur, aliquantulum plus dissolvatur, & in corde nonnihil uberius accendatur, calor intensus in toto corpore cietur, & erit plurium dierum synochus. Quatenus verò sulphur per minutas solummodo partes & non per totum excalefit & inflammatur, iste spirituum fervor brevi compescitur & cessat, & hoc ritu quæ febris excitatur, plerumque intra 24. horas terminatur diciturque hæc febris ephemera. Si ob majorem sanguinis spirituosi æstum diutiùs prorogetur, rarò triduum excedit. Hæc verò febris dicitur plurium dierum seu ut alii loqui amant, synochus non putrida: ultrà hoc tempus protendi contigerit facilè

cilè tunc in putridam tranſit: ſcil. hoc fieri à diuturnâ ſpirituoſi ſanguinis ebullitione, *ubi tandem craſſioris ſulphuris particulæ, incendium concipiunt*, indeque totam ſanguinis maſſam efferveſcentiâ ſuâ involvunt. Quemadmodum ♎ terebinthinæ cucurbitæ incluſus balneo arenæ impoſitus ſi calore modico urgeatur, leniter ebullit, ita & ſanguis in febre ephemerâ: ſin verò calor intendatur, liquor impetuosè efferveſcit, donec in flammam erumpat, cui ſanguinis inflammatio in febre putridâ ſatis aptè confertur.

CAPUT X.

Franciſci Piens ſententia de causâ proximiore diariæ.

OMnes cauſæ cor leviter quæ irritare poſſunt, ut celerem edat pulſum, huc conferunt. Irritatio hæc excitatur à ſpirituum efferveſcentiâ & fermentatione, chyloſarumque & ſanguinearum partium turbatione.

CAPUT XI.

Acori qui patrocinantur, efferveſcentiæ diariæ cauſam huic adſcribunt.

HElmont. *libro de febribus* peregrino acori cauſam adſignat. *Sylvius, quondam præceptor fideliſſimus*, ſpirituum accenſionem me docuit naſci ex ſucci pancreatici vitiati aciditate, & bilis ⊖le volatili abundantis concurſu. Concurſum autem illius ſucci, & bilis ⊖le volatili abundantis talem accenſionem ac efferveſcentiam excitare, poſſe, exemplo probamus. Recipere quis poteſt ſpiritum acidum, & bilem, ſive ſit humana, ſive alterius alicujus animalis, phialæ indere, & affundere ſpiritum acidum, nitri, tertiâ circiter ex parte. Tueri ejus vicem poteſt, quivis alius acidus. Pone ad ſolis radios vitrum. Fit quædam efferveſcentia. Si talis efferveſcentia fiat in fiſtulâ inteſtinali, præſupponitur enim concurſus ho-

rum duorum humorum in hâc fistulâ, halitus hi ascendunt ad ventriculum, partim & chylus inde vitiatur, partim vitiosè per lacteas in receptaculum Pecquetianum infusus, & per ductum thoracicum lacteum in subclaviam dextram immissus cordi communicatur, & spirituum talem accensionem facilè excitat.

Generatio hujus febris exempla spiritûs terebinthinæ ante allegato commodè illustrari solet.

Ex fundamentis *Tachenianis* acido nimirum & alkali etiam derivari possunt hujus febris fundamenta.

CAPUT XII

indagat diariæ causam ex sententiâ Paracelsicorum.

PAracelsus quinque suis hypostaticis insistens principiis, quorum tria sunt formalia, *activa* primis ac præcipuis seminum astralium facultatibus ditata, 🜍 🜔 & ☿ nomine insignita, duo materialia *passiva* ▽ & 🜃, cum suis adseclis febres 🜍reo, & 🜔lino nitroso omnes adscribit principio. Ex eorum sententiâ eo modo fit diaria, cum à causis externis sulphur transfertur in suam transmutationem, ut discedat ab officio in morborum generationem. Febrim docet consistere in hâc substantiâ, non verò in calore. Homo est microcosmus. Ut in visceribus terræ ex incendio 🜍 & 🜕, concipitur æstus, ita etiam in corde spiritus vitales ex eorum contrario motu & pugnâ concipiunt flammulam. Ut chalybis & silicis attritu elicitur ignis mica, ita 🜍 & 🜕 collisione gliscens spiritûs accensio.

CAPUT XIII

Quid de his opinionibus sentiendum, breviter exponit.

GAleni de accensione spirituum seu tenuissimarum sanguinis partium sententiam amplectimur.

Spiri-

Spirituosus est sanguis. Ut vinum dissipatis subtilioribus & tenuioribus atomis, quas spiritus vocant, non amplius est verum vinum, sed evanidus liquor; ita & inutilis ad functiones obeundas est sanguis spiritibus orbatus.

Spiritus hic accensus non in totum abstrahit à sanguine arterioso & venoso, sed subtilissima ejus pars appellari potest. Cum verò præter spiritus, & sanguinis arteriosi & venosi tenuiorem substantiam, crassior concipit calorem, & flammam, hujus si particeps cor fiat, inde resultans febris â diariâ distincta, synochorum imputrium se associat consortio.

Putredinem spirituum ad diariæ constitutionem non censemus esse necessariam.

Sanguinis floris & chyli cooperationem admittimus.

Sero, exercitii gratiâ, difficiles faciemus aditus.

Acores applicari ad præsens negotium posse existimamus.

Paracelsicis voluptuariam suam applicationem non invidemus.

CAPUT XIV

proximiores mediatas causas, secundùm essentiæ modum consideratas examinat.

SPirituosæ sanguinis atomi, & chylosæ particulæ subtiliores debitam proportionem excedere possunt quantitate, qualitate, utriusque debitâ activitate, & motu duplici, generationis & locali.

Non generantur humores hi in corde, febrium centro, ob intemperiem aliquam lentam, sed adfluunt aliunde suppeditato fomite ex aliquâ parte robustiori, fermentatione & segregatione humorum prægressis, quibus confœderationis leges rumpuntur.

CAPUT XV.

Mediatarum causarum remotiorum consideratio.

SUnt illæ, quæ ad levem subtilioris sanguinis & chylosarum partium effervescentiam & fermentationem faciunt, & censore *Francisco Piens*, ita disponunt utrumque, ut levem cordis irritationem & per consequens celerem ac æqualem pulsum ciere possint.

Omnes hæ sunt procatarcticæ. In ordine earum primum obtinent locum

Res naturales, temperamentum.

I. RES NATURALES, & inter eas TEMPERAMENTUM calidum & siccum. In eo spiritus cùm sint calidiores & sicciores, tenuiores & mobiliores, undiquaque faciliùs accenduntur. Qui halitu acri plurimo abundant, BILIOSI, dum accumulatâ fuliginum copiâ & ob caliditatem siccitatemque fervore concepto facilè incalescunt, promtiùs hanc in febrim incidunt.

HUMIDA etiam & calidâ temperie excellentes, quatenus vaporum copia spirituum incensioni ancillatur, inclinant.

Habitus corporis.

Ad dispositionem corporum, in febres quæ propendet, pertinet etiam HABITUS CORPORIS, & CUTIS CONSTITUTIO ratione laxitatis & adstrictionis. ὁ δ' ἐπὶ πυκνώσει τοῦ δέρματος, inquit *Galenus 1. de differ. febr. cap. 3.* ἀναπτόμενος πυρετὸς, ὁποῖος μάλιστα τοῖς γε στυφθεῖσι καὶ ψυχθεῖσιν εἴωθε συμπίπτειν, ἀθροιζομένης ἐν τῷ σώματι τῆς δακνώδους ἀποῤῥοῆς, γίνεται· διαπνεῖται μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ τῶν ζώων σώματα κατὰ διττὸν τρόπον ἀπερχομένων μὲν εἰς τοὐκτὸς ὁσημέραι τῶν αἰματωδῶν καὶ λιγνυωδῶν περιττωμάτων, ἑλκομένης δὲ εἴσω τῆς ἐμψυχούσης τε καὶ ῥιπιζούσης τὸ κατὰ φύσιν θερμὸν ἀερώδους οὐσίας. ἐπειδὰν οὖν αἰτία τις ἰσχυρὰ πυκνώσῃ τὸ δέρμα, τὰς

ἀερ-

ἐρημέναις διόδοις στεγνῶσι, πολλάκις μὲν εἰς πληθωρικὴν ἐνέβαλε διάθεσιν, ἵλαν ἀτμῶδές τε καὶ ἄριστον ἦ τὸ ἀποῤῥέν, ἔστι δὲ ὅτι εἰς πυρετὸν, ἵζαν δριμὺ καὶ δακνῶδες εἴη, ἡνίκα μάλιστα κατ' τοῦ μηδὲν εἴσω τοῦ σώματος ἕλκεσθαι τὸ ἀναψύχον, ἡ θερμασία συνεπαύξεται δριμὺ δὲ ἀποῤῥεῖ καὶ δακνῶδες περίττωμα τοῖς ἢ φύσει κακοχυμοτέροις, ἢ ἐδέσματα μοχθηρὰ προσφερομένοις, ἢ πολλάκις ἀπεπτοῦσι. *Quæ autem ex densitate cutis accenditur febris, qualis maximè frigefactis atque adstrictis corporibus solet accidere, mordaci effluxu in corpore acervato contingit. Semper enim animalium corpora difflantur, idque duplici modo, effusis ad exteriora vaporosis & fuliginosis superfluitatibus, ac rursus intro attractâ refrigerante ac ventilante nativum calorem aereâ substantiâ. Cùm igitur aliqua causa potentior cutem densans, eos, de quibus diximus, meatus angustiores fecerit, sæpius quidem in plethoricam dispositionem incidit corpus, quando & vaporosum & optimum quod effluit, extiterit: Nonnunquam verò in febrem, cùm nimirum acre mordaxquè fuerit: quo tempore maximè, quàm intra corpus, quod refrigerandi vim habet, non attrahitur, calor simul augetur. Acris autem & mordax effluit superfluitas iis, qui aut naturâ vitiosos humores, aut pravis cibariis utuntur, aut sæpiùs cruditatem patiuntur.*

II. RERUM NON NATURALIUM in classe occurrit AER. Hic Solis, vel balnei caloribus incensus, ὁμιλίᾳ τῶν θερμοτέρων *calidorum vicinia* spiritus accendere potest. Qui diutiùs sub cane torrido, aperto ad meridianum solem obambulant capite, radiis illius tacti, æstum febrilem facilè persentiunt. Hinc nervosum *Aristotelis* præceptum *sect. 1. probl. 54.* οὐ δεῖ ἐν τῷ ἡλίῳ γυμνὸν βαδίζειν, συνίσταται γὰρ ἡ σὰρξ καὶ κομιδῇ ὑποσαρκοῦται, καὶ ὑγρότερον τὸ σῶμα γίνεται, τὸ μὲν ἐντὸς γὰρ διαμένει. τὸ δ' ἐπιπολῆς ἀπαλλάττεται. *In sole nudo corpore minimè ambulandum, spissatur enim caro, & valdè coalescit, corpusque parte humidius redditur interiore. Quantum enim humoris residet, aboletur: quantum exterius circa superficiem mutatur.*

Non naturales res: Aër.

Aër agit hæc per se vel accidens.

PER SE causa est, calidus duplici modo: εἰσπνοῇ, καὶ περιχύσει *inspiratione & circumfusione.* Inspiratio iterum duplex in pulmones, & ventriculum, intestina & totum corpus.

PER ACCIDENS excitat frigidus aer diariam poros cutis constipando, & fuliginosos sanguinis vapores, expirare qui debebant, retinendo.

Constellationum cœlestium influxui multum tribuitur. Natalem diem singulis annis tam ominosum fuisse Antipatro Sydonio Poetæ, ut eo non solùm ephemerâ semper correptus, sed post longam senectam eâ die ab hâc febre consumtus & è vivis sublatus fuerit, refert *Plinius hist. naturalis, lib. 7. cap. 21.* Eadem de eodem recenset *Valerius Maximus lib. 1. cap.*

Motus. Ἡ ΚΙΝΗΣΙΣ MOTUS corporis in longiori cursu, equitatione diuturnâ & concitatâ, & saltatione continuatâ, venereo exercitio immoderato, incalescentiam interiorum & exteriorum corporis partium dum excitat, cum in continuo opere articuli confricentur, ligamentaque incalescant, fervor iste spiritibus communicari potest.

Otium febrim non modò facit spiritalem, *verba sunt Campanellæ*, cum spiritus non ventilantur, neque purgantur, humores & sordes infestantes elevantur, sed etiam febres facit humorales. Otium facit cruditates & sordes. Horum utrumque sufficit ad ciendum spiritum ad pugnam.

Vigiliæ. VIGILIÆ immodicæ, spiritus in continuo motu detinentes, si non immediatè inducunt diariam, januam tamen illi aperiunt, disponendo ad igniculos promtiùs concipiendos corpora.

A SOMNO spiritales etiam febres accendi docet *Campanella*, propterea quod distributio plenè non absolvitur in somno, sicut in vigiliâ, sed tantùm concoctio. Neque excrementa satis educuntur, propterea necessum habent spiritus ad horum expulsationem accendi. Inde tumor in palpebris & cute totius, & calor vapidus, roridusque, pulsus magnus, obtusus, rarus.

Τὰ

Τὰ προσφερόμενα, *ea quæ adsumuntur*, alimenta, potulenta, medicamenta tenuiorem sanguinis partem facilè possunt accendere. Frequentior est ex cruditate nidorosa, τοῖς μὲν διὰ θερμότητα φθορὰν ὑπομείνασι καὶ ἀπεψίαν κνισσώδη, ἡ δ᾽ ὀξώδης ἀπεψία οὐ πάνυ πέφυκε ταχέως ἀνάπτειν πυρετόν, autore *Tralliano lib. 12. quibus ex caliditate ciborum corruptio nidorosaque cruditas contingit. Acida cruditas autem non frequenter febrim solet accendere.* *Ea quæ offeruntur.*

Galenus 8. meth. cap. 5. diariam febrim cruditates, quæ cum acido ructu sunt, planè non consequi docet, sed quandoque putridam.

Abuali princeps famis sobolem diariam etiam agnoscit. Vapores, *scribit*, in corpore acres redduntur, quando non inveniunt alimentum, & febrem generant.

Τὰ ἐκκρινόμενα καὶ ἐπεχόμενα, *excreta & retenta*, si legibus naturæ minus respondeant, metum incutere solent futuræ diariæ. *Excreta.*

Lacte post partum in mammis collecto, & aliàs coagulato, excretionis legibus se subducente, etiam catarrhi salsi atomis leviter fermentatis, similiter etiam cibis & chylo per pylorum justo tempore non excretis, diariæ suboriri solent. *Lac.* *Catarrhi.* *Cibi & chylus.*

Ex EVACUATIONE diariam oriri, docet *Abuali canonis libro 4. sect. 1. cap. 20.* dum in profluvio alvi agitantur humores & spiritus immoderatiùs moventur: hinc febris in iis accenditur. Plerumque ex lassitudine oritur, quæ alvi profluvium sequitur, *Alvi fluxu.*

VENÆ SECTIONEM etiam subinde consequi *subjungit*, quia hæc tollit vaporum humiditatem, & sanguineos vapores mutat in fuligines biliosas. *Sanguinis missione.*

ΣΤΕΓΝΩΣΙΣ utraque, *à Galeno 9.* θεραπ. μεθόδ. *cap. 1.* designata, 1. φραχθέντων καὶ μυσάντων τῶν πόρων, καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ πιληθέντος ἀμετρότερον, *constipatio obstructis exilibus meatibus, & conniventibus, vel etiam corpore ipso densato immoderata*, febris hujus causa esse potest. Ἡ δὲ μόνη, breviter *Astrictio pororum.*

Gale-

Galenus 8. θεραπευτικῆς μεθόδου *cap.* 2. χωρὶς τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἱκανὴ γεννῆσαι πυρετούς, *licet reliqua omnia desint, accendere febrim potest.*

Fit autem id hôc modô. Cum obserantur insensiles meatus, ἀδιαπνευστία sequitur, & vapores, quo minus transpirent, prohibentur. Hi pôst instar ignis in cubili amplo, & undique optimè clauso succensi, interiora ejus calefaciunt.

Ἀδιαπνευστίαν *retentionem calidi effluxûs*, seu transpirationem prohibitam hæc pororum inducens constipatio & cutis densatio fieri possunt ab externo frigore, aquæ frigidæ balneo, vel sordibus circùm poros adhærentibus. Hinc ingressuri balnea & hypocausta abradi cutim unguibus primò jubent.

Περὶ δὲ τῆς στεγνώσεως, *inquit Galenus* 8. θεραπευτικῆς μεθόδου *cap.* 2. γινώσκειν χρή, ὅτι καὶ μόνη χωρὶς τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἱκανὴ γεννῆσαι πυρετούς, ἐὰν οὖν εἴρξῃς τὰς τοιαύτας φύσεις τῶν οἰκείων λουτρῶν, αὐτίκα πυρέττουσιν. Ἐθεάσω δὲ δήπου καθ' ὃν ἐν ῥώμῃ σὺν ὑμῖν διέτριψας χρόνον, ἐνίους οὕτω νοσήσαντας. *De stipatione meatuum liquidò scire licet, eam, si reliqua omnia desint, accendere febrem diariam posse. Si itaque ejusmodi naturas à convenientibus sibi lavationibus prohibeas, protinus febricitant. Vidisti autem profectò, quò tempore Romæ nobiscum egisti, aliquos ita laborare.*

Historia. Primarius vir, circà quartam matutinam sudare adsuetus ad sextam, quoties occupationibus distractus abrumpebat, lectumque relinqueret, incidebat in diariam flatuosam, corpore toto ipsi viso subtumido, ita ut eâ ratione culcitris molli gossypio infarctis lectum repetens, incumbere videretur.

Affectus animi. Τὰ ψυχικὰ πάθη *animi commotiones* hanc concitare etiam febrim possunt.

Iratum contemplare, *inquit Johan. Georgius Volcamerus practicâ fama & experientiâ florentissimus, dissertat. de ephemerâ,* labra spumant, oculi horridâ luce coruscant, mox pallescere vul-

ra vultum, mox sanguineo iterum rubescere furore vides: nonnullos etiam vario postmodum symptomatum vortice exceptos miserè vel actos, vel absorptos penitus ex annalibus historicorum hauries. In his quis maximum humorum motum, unde & flammam spiritus agitati concipiant, non percipit? Simili ratione ad generationem hujus febris facere *vigilias*, *curas*, *timorem*, *tristitiam* vult Galenus 2. *de crisib.* 13. *Tristitia* sensim huic febri viam sternit: dum tamen coarctatos circa cor spiritus concludit, ideoque ii, ceu balnea & camini adaucto interno calore, æstuant. *Timor* ob sanguinis & spirituum ab exteriore ad internam corporis regionem revocationem, & eorundem concentrationem facilè hujus febris causa esse potest. In *curis* vehemens spirituum in cerebro detentio.

Antonius Benivenius lib. de abd. morborum & sanitatis causis cap. 62. meminit ephemeræ febris, in quam ipse incidit ex horrore flammæ è pavimento prosilientis. *Horror.*

IRA, *verba sunt Campanellæ*, per se sola & essentialiter febris sedem habens in potestativo, nata ab appetitu propulsandi malum, quod cognoscitivum percepit, judicavitque esse propulsandum, vel extinguendum. Inde sequitur potestativi commotio in calore & tenuitate. Ira hæc non excitat febrim, sed est ipsa febris. *Ira ipsa febris.*

DOLOREM *Abuali Aben Sina* refert inter causas. Interdum ita, *scribit*, spiritum calefacit, ut febrim accendat, sive sit in capite, oculo, aure, dente, colo, hæmorrhoidibus, aut extremis partibus. Excitat dolor febrim tum propter calidas in sanguine quas suscitat partes, tum ob vigilias, animique motus vehementiores, qui spiritus accendunt.

RES PRÆTER NATURAM his adnumerantur. OBSTRUCTIONIS internæ ceu causæ meminit *Galenus*, ejusque curandi modum tradit 8. *methodi cap.* 4 Sed ad ephemeras *nothas* magis, quam exquisitas, accessionis & solutionis ratione accedere videntur. A succis impactis multis crassis, glutinosis cum oriantur, nisi illæ statim removeantur, spe- *Τὰ παρὰ φύσιν.* *Obstructio.*

 ciem

ciem mutant, & in putridam degenerant. Innuit id ipse *Galenus loco citato*: εἰ δὲ καὶ πολλοὶ καὶ παχεῖς καὶ γλίσχροι σφηνωθεῖεν χυμοί, τὸν ἐπὶ τούτοις πυρετὸν ἀδύνατόν ἐστιν ἐν τοῖς ὅροις διαμεῖναι τῶν ἐφημέρων. ἐξ ἀνάγκης γὰρ αὐτὸν ὁ ἐπὶ σήψει χυμῶν διαδέξεται κατὰ τὰς κακοχύμους φύσεις. *Hos succos si excipiat febris, fieri non potest, ut intra diariarum fines consistant, cum ex necessitate huic in mali succi naturis ea, quæ ex putredine humorum accenditur, succedat. Et paulo post*: ἐὰν γὰρ μὴ διαπνευσθῇ τελέως, ἀναγκαῖον ἐστὶ σαπῆναι τὴν κακοχυμίαν. *Nisi succus vitiosus penitus transpiret, necesse est, putrefiat.*

Inflammatio INFLAMMATIO alicujus partis ephemeram etiam excitare potest. Ex BUBONIBUS diarias oriri censet *Cous 4. aphor. 55.* Sed bubones hi cum boni sint *judicio ejusdem Coi*; id est, statim suppurantur & aperiuntur, & dum pus fit, dolores & febres fiant, magis, quam dum conficitur, *autore eodem 2. aphor. 47.* & ex his diaria suam habeat originem, optum magis debebit putrescenti & in pus abeunti sangvini. Digna notatu verba *Galeni 1. de diff. febr. cap. 5. & de causis morb. cap. 2.* quibus statuit verè diariam esse. ὅτι τοῖς μὲν, *inquit*, ἐπὶ βουβῶσι συνεκθερμαίνουσιν, ἀεὶ τὸ συνεχές, ἡ μὲν θερμασία διαδίδοται μέχρι τῆς καρδίας, οὐκ ἀφικνεῖται δὲ εἰς αὐτὴν ἡ σηπεδονώδης λιγνύς, ἀλλ' αὐτόθι μένει, περιγεγραμμένη κατὰ τὸ τοῦ βουβῶνος χωρίον, ἀλλοιώσει μόνῃ τῇ κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀφικνουμένης τῆς θερμότητος. *Ephemera, quæ in inguine humoribus fiunt, concalefaciunt semper partes continuas, donec usque ad cor calor febrilis pervenit. Non pervenit autem ad ipsum putrida fuligo, sed ibidem permanet in loco sanguinis circumscripta; sola alteratione per continuum factâ, usque ad cor perveniente calore.*

Sennertus lib. de febribus cap. 5. p. 206. judicat febres tales ad putridas continuas symptomaticas referri posse. Possunt enim vapores putridi è bubonibus cordi communicari, cum iidem in bubonibus ita concludi non posse videantur, quin ad cor penetrare possint.

Syncope. SYNCOPE correpto, *autore Abuali principe loco citato cap. 22.* accedit subindè ex concitato spirituum motu calefactio, quæ in febrem facessit; cujus sæpè reliquiæ supersunt cessante periculo, quod ex syncope timetur.

CAP.

CAPUT XVI
differentias ephemeræ febris proponit.

1. GENERIS seu formæ ratione tres oriuntur, à *duratione, more & tempore* petitæ. *Formæ ratione; respectu*

DURATIONIS quidem, *alia simplex brevis* famosior καὶ ἐξοχὴν, ἐφήμερος est re & nomine talis, quæ unum naturalem durat diem: *alia* re, sed non nomine, ultra naturalem diem seu 24. horarum decursum ἐκτεταμένη *extensa*, πολυήμερος πυρετὸς dicta. *Durationis.*

PRIMA est LEGITIMA diaria, naturâ & constitutione: NATURA, quia oritur in spiritibus: CONSTITUTIONE, quia diem naturalem durat. ALTERA non legitima, est diaria NATURA tantum, dum est in spiritibus: Non verò CONSTITUTIONE, quia ultrà diem naturalem durat. Divisio est non univoca, sed analoga; alterum enim membrum participat inæqualiter rationem divisi.

Abuali Ibn-Tsina canonis medicinæ lib. 4 sect. 1. de febribus cap. 5. interprete Plempio ita loquitur: Hæ febres plerumque uno die solvuntur: raró tertium diem excedunt: ultra quem terminum si excurrunt, conjicere licet, ipsas in aliud genus mutare. Mutantur autem ideo, quod accensus calor ultra spiritum in corpus aut humorem se inferat. Quamquam sint, qui adserant ephemeram interdum sex dies persistere ac deinde integrè solvi atque recedere; quo modo non solveretur, si in aliud genus conversa fuisset.

A MORE, alia benigna est, alia maligna pestilens. Talis censetur fuisse ἱδρωνόσος sudatorius morbus Anglicus. *Moris.*

A TEMPORE alia occurrit differentia. *Borellus hist. & observat. centur. 2. observ. 100.* meminit ephemeræ, quæ castrensem causidicum singulis trienniis eodem tempore corripere solebat. *Temporis*

Subjecti respectu. II. SUBJECTI ratione, alia fit per essentiam, primò accensis spiritibus cordis, in iracundia, gaudio, & aliis animi passionibus: alia fit per consensum aliarum partium, cerebri, epatis, vel accensis primò spiritibus animalibus, cerebralem, cordialem & hepaticam alii admittunt.

Celebris est distinctio febris in universalem & topicam. Hanc distinctionem applicat *Campanella* etiam diariis statuens, febres diarias non modò fieri universales, sed etiam topicas. Talem esse innuit, si quis in parte dolente, vel propter abscessum aliquem & tumorem, vel propter luxationem aut vulnus tetigerit, manifestè in illâ febrim agnoscet, i. e. caloris augmentum.

Causa ratione. III. CAUSÆ ratione plures sunt differentiæ. Vitales spiritus seu subtilissimæ sanguinis partes incalescunt vel 1. *per se*, ab ἐγκαύσει *exustione*, ob similitudinem qualitatis calorem nostrum superantis. Vel 2. *per accidens*, à ψύξει frigefactione in constipando corpore, ut retentione fuliginum, insensibiliumque effluviorum copiâ, pabulum calori extraneo suppeditetur, quæ occupatur.

Nobiliores DUÆ sunt. *Una* non habet causam præsentem, ut quæ orta fuit à celeri labore, calore ☉lis, lassitudine, animi affectibus, ira, vigiliis. *Altera* habet causam præsentem, & ad tria reduci potest capita, prout à triplici etiam oritur causâ. Earum prima est externarum partium inflammatio seu accensio, 2. levis cutis obstructio. 3. cruditas. Et has tres ultimas ephemeras nothas vocant; & ad symptomaticas continuas referunt, eas, quæ ab inflammationibus, externæ sint licet, oriuntur.

Alia originem habet à circulatione in extremis artubus impeditâ: alia à sero ebulliente.

Alia oritur ex lacte in mammillis collecto, vel à catarrho salso. Diem unum nonnunquam durant tales, fermentatis atomis leviusculè.

CAPUT

CAPUT XVII

Διάγνωσιν ephemeræ proponit tum ratione generis tum causæ.

DIgnotio admodum necessaria judicatur *à Galeno* 1. *περὶ διαφορᾶς τῶν πυρετῶν cap.* 7. neque admodum difficilis: multò minus impossibilis. Τοὺς δὲ ἐπὶ σήψει χυμῶν ἀναπτομένους πυρετοὺς ἑτέρους χρὴ νομίζειν τῶν ἐφημέρων, καὶ ἥγε διάγνωσις αὐτῶν οὐ χαλεπὴ, κἂν τισὶν ἀδύνατος εἶναι δοκεῖ. *Eas autem, quæ ex humorum putredine accenduntur, febres alias ab ephemeris oportet existimare: neque earum discretio difficilis est, quanquam nonnullis videatur impossibilis.* Hoc ita habere, confirmat domesticâ experientiâ, eâque multiplici. καὶ τούτῳ ἔργῳ μυριάκις ἐδείξαμεν ἐπὶ τῷ πρώτῳ παροξυσμῷ παυσαμένῳ, λουσάμενόν τε καὶ μετρίως διαιτηθέντα, τῶν συνηθῶν ἔχεσθαι κελεύσαντες, ὡς οὐκέ τι πυρέξοντα, καὶ οὕτως ἀπέβη. *Nos verò hoc millies reipsâ probavimus, primâ accessione finitâ, lotum hominem ac mediocri cibo refectum ad consueta opera transmittentes, ut qui alteram febris accessionem sensurus, non esset: neque nostra nos fefellit opinio.* *Diagnoseos necessitas.*

Facilis autem quantumvis sit hæc dignotio, in eo tamen sæpe fallit morbus, & fallitur medicus, quod citiùs abeat & desinat, quàm cognoscatur.

Fons horum signorum 1. est ἡ ἐνεοῦσα κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον θερμασία, *essentialiter inhærens calor,* qui considerari potest ratione qualitatis, quantitatis & motus. *Fons horum signorum 1. essentialiter inhærentia.*

QVALITATIS ratione, τὸ τῆς θερμασίας ἡδὺ, *autore Galeno* 1. *περὶ διαφορᾶς πυρετῶν cap.* 7. τῶν τοιούτων πυρετῶν ἴδιον τε ἐστὶ γνώρισμα καὶ ἀχώριστον, *caloris suavitas proprium atque inseparabile est hujusmodi febrium indicium,* convenit omni, soli, & semper. *Caloris qualitas.*

Avicenna canonis lib. 4. fen. 1. tract. 1. capite 6. mansvetudinem hanc definiturus, *addit*, quod calor ille non sit acris, mordax, sed talis, qualis apparet in exercitatis & ebriis.

Oritur autem illa caloris suavitas à subjecto. Sedem enim habet in vaporoso subjecto, initi, non acri, non mordaci, qualis est putrescentium humorum.

Suavitas adest caloris respectu putridarum, respectu caloris nativi tamen paulò est acrior, & in ebriis & laborantibus.

Quantitas. QVANTITATIS & DURATIONIS ratione ἴδιον καὶ ἀχώριστον γνώρισμα *proprium & inseparabile* signum est, quod duret diem naturalem 24. horarum, & in declinatione redeat ad perfectam ἀπυρεξίαν *autore Galeno 9. meth. med. capite 1. loco ante citato.*

Motus. MOTUS caloris ratione ἀχώριστον γνώρισμα ἐστὶν ἡ ὁμαλότης καὶ ἄθλιπτος ἀνάβασις ἔν τε τῇ θερμασίᾳ καὶ τοῖς σφυγμοῖς, οὐ μὴν ἴδιον γε καὶ γὰρ τῶν ἄλλων ὑπάρχει τισιν· ὥσπερ γε καὶ τὸ τῆς ἀκμῆς ἐπιεικές. οὐδὲ γὰρ καὶ τοῦτο ἴδιον, εἰ καὶ μάλιστα τούτοις ὑπάρχει. *Inseparabile quoque*, inquit loco citato, *indicium æqualis & incompressus adscensus in caliditate & pulsibus simul: non tamen proprium, cum & aliis quibusdam* (nempe synochis & hecticis, in quibus etiam æqualiter calor neque invadit cum rigore, sed calore solo) *sicut etiam consistente febre mediocritas. Neque enim hoc est proprium, quanquam his maximè inest.*

Neque alia mens adfingi potest *Galeno*, cum *1. methodi med. cap. 4.* in diariâ ex obstructione cutis absque notis putredinis jubet in præscribendo balneo observare horas suspectas. Non intelligit mutationem per novam accessionem, sed benè novit ephemeram unam solùm habere accessionem, cum quâ etiam terminatur. Periodicatio sumitur latè vel strictè. *Propriè* & *strictè* pro tempore accessionis & remissionis facto in eo spacio, in quo mensurantur tempora morborum universalia, Et talis periodicatio ephemeræ non convenit. *Latè* verò sumta pro quâcunque ascensione &

exa-

exacerbatione, ut cum transit in putridam, ipsi concedi potest. Loquitur de suspicione periculi transitûs in putridam.

Alter signorum fons: causæ.

II. CAUSÆ alterum signorum præbent fontem efficientes nempe, *Galenus* illum respexit, cum *loco citato* πρῶτον γνώρισμα τῶν ἐφημέρων πυρετῶν statuit, ἀπὸ τινὸς ἄρξασθαι προκαταρχούσης αἰτίας προσφάτου τε καὶ φανερᾶς, ἣν ἤδη συνήθως ὀνομάζουσιν οἱ νεώτεροι πάντες ἰατροὶ προκαταρκτικὴν αἰτίαν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰ καὶ ἀχώριστόν ἐστι τῶν τοιούτων πυρετῶν, ἴδιον αὐτῶν οὐκ ἐστίν. *Unum hoc præcipuum febrium ephemerarum indicium, ab aliquâ causâ incipere recenti & manifestâ, quæ ante præcesserit: quam omnes medici usitato vocabulo procatarcticam seu præincipientem appellant. Sed & si hoc* INSEPARABILE *talium febrium sit indicium, signum tamen non est* PROPRIUM. Rationem etiam subjungit: ἄρχονται γὰρ καὶ τῶν ἄλλων ἔνιοι φανερᾶς προηγησαμένης αἰτίας, *nam & aliarum quædam, ex causâ manifestâ quæ ante præcessit, fit.* Ex irâ & tristitiâ non solùm ephemeræ sed & putridæ possunt oriri & hecticæ. Doctrinalis de hoc signo est propositio, non necessaria, *ait Bravo resolut. medic. libro*

Signum est ephemeræ negativum. Non habet originem à causâ procatarcticâ. Ergo non est Ephemera.

Non est signum affirmativum. Oritur à causâ procatarcticâ. Ergo est ephemera. Non procedit hæc conclusio.

Interrogati, si causa externa efficiens ephemeram in corpore non persistat, quomodo effectûs absque suâ causâ vigere possit: si verò persistat, annon dicendum, ephemeram talem fieri à causâ internâ? *respondemus* causam illam externam non subsistere secundum suum esse reale, sed secundùm virtuale solùm.

Tertius fons signorum effectus & symptomata actionum.

III. EFFECTUS seu SYMPTOMATA etiam indicant ephemeram; & primò quidem IN GENERE. Non adsunt in ephemerâ terribilia symptomata, exceptis quibusdam mediocribus, cum natura se vult liberare per evacuationem materiæ antecedentis, ad præcavendam putridam.

Vitalium.

IN SPECIE VITALES actiones motricis facultatis spe-

ſpecioſum præbent ſignum, propoſitum à *Galeno loco citato.* ἀχώριστον ἴδιον, *inquit*, γνώρισμά ἐστι πρὸς τούτοις εἰς μέγεθος καὶ τάχος ἐπιδιδόντων τῶν σφυγμῶν ἀξιόλογον, ὡς ἀπολείπεσθαι τῆς ἀναλογίας τὴν πυκνότητα κατὰ τὴν ἐκτὸς ἡσυχίαν. ἔτι τὸ μᾶλλον ἴδιον καὶ ἀχώριστον αὐτῶν ἐστι τὸ, μηδ' ὅλως εἰς τάχος ἐπιδιδόναι τὴν συστολὴν, ἢ εἰ καὶ ἐπιδιδοίη ποτὲ, μικρότατον εἶναι τοῦτο, καὶ δυσγνώριστον, καὶ ὀλίγῳ τινὶ τοῦ κατὰ φύσιν ἐξιστάμενον. *Ac præterea pulſus ad magnitudinem ac celeritatem accedentes effatu dignam: ita ut frequentiâ à proportione deficiat ſecundùm exteriorem quietem. Eſt autem &* MAGIS INSEPARABILE *ac* PROPRIUM, *quod nullo modo ad celeritatem ea pars pulſus, quæ ſyſtole dicitur, tendit: & ſi aliquando contingat hoc, minimum ac vix perceptibile exiſtit, parumque à naturali tenore mutatum.*

Magnus eſt pulſus, celer, & creber, quia in eâ eſt uſus adauctus, & non eſt cauſa valens debilitate facultatem gravitate & qualitate vires diſſolvente.

Inæqualis non eſt, non enim datur fuliginum copia & uſûs variatio, à quâ inæqualitas ſeparari nequeat.

In dilatatione arteriæ utilitas major, ut qualitate ſangvis contemperetur, quàm in compreſſione, levis enim fuliginum expellendarum neceſſitas.

Animalium. ANIMALIS actionis integritas & RIGORIS abſentia diariam notat ordinariè. Extra ordinem conjungi poteſt levis rigor, ſi ab *ἀδιαπνευστίᾳ* & fuliginum retentione oriatur.

Excretorum coctio in urinâ. EXCRETORUM inſpectio ſigna hujus febris præbet. Ἀχώριστον δὲ καὶ ἴδιον τι τῶν οὔρων πέψις ἐστὶν εὐθέως ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμέρων γνώρισμα. Verba ſunt *Galeni loco citato. Diariarum febrium indicium inſeparabile ac proprium eſt* COCTIO *in* URINA *primo ſtatim die.* Indicium hoc confirmat *Aben Tſina loco citato*: Et cum eſt urina in primo die digeſta, tum diaria adeſt. Cum enim in ſolis ſit vitium ſpiritibus, reliquas autem partes noxa tangit nulla, exiguam in illis apparere noxam conveniens eſt. Concoctionis ergo, quæ non turbatur, ſigna tum luculenter adhuc apparêre poſſunt.

De

De talibus ephemerarum urinis ita *Galenus l. de curandi febres ratione ad Glauconem cap. 2.* κοινῶς μὲν ἅπασι τὰ οὖρα πυῤῥά. *Communiter quidem omnibus urinæ rufæ.*

SUDOR in declinatione apparens est exactum diariæ signum, propositum *à Galeno citato loco*, cùm *inquit*: καὶ κάλλιόν γε τὰ κοινὰ ταῦτα κατὰ τὰς ἀναβάσεις τε καὶ τὰς ἀκμὰς ἐν τῷ μάλιστα ὑπάρχειν τοῖς ἐφημέροις ἴδια τίθεσθαι. γένοιτο γὰρ ἂν οὕτως εὖ καὶ μὴ τὸ τοῦ πράγματος εἶδος, ἀλλὰ τὸ κάλλιστόν γε καὶ ἀπηκριβωμένον τῶν τοιούτων πυρετῶν, ἴδιόν τε ἅμα καὶ ἀχώριστον σημεῖον, ὥσπερ γε καὶ ἡ παρακμὴ μεθ' ἱδρῶτος ἢ νοτίδος, ἢ πάντως γε σὺν ἀτμῷ τινὶ χρηστῷ γινομένη, τελείας ἀπυρεξίας ἐνδεχομένης αὐτήν. *Pulcherrimum atque exquisitissimum hujusmodi febrium proprium simul, atque inseparabile signum est, & cum sudore, aut rore, aut omninò cum aliquo optimo vapore declinatio, ubi integra febris cessatio sequatur.*

Sudor.

Naturalis quasi est hic sudor, similis illi, qui exercitium sequitur.

Non verò semper naturali similis: intervenire possunt causæ, quæ cursum hunc impediunt.

Fit autem ex excrementitiâ & vaporosâ substantiâ circà cutim permanente, quæ in fine paroxysmi attenuatur & expellitur. Adest quidem semper & in partibus intimioribus & extimioribus talis materia excrementitia, in vapores quæ resolvitur, sed, calor dum intensior est, illa dissolvitur & dissipatur, ante & post statum nempe. Eo verò præterlapso remanent partes spirituum crassiores: & ex illis resolutis fit sudor. Ad eam verò & cum eo sequitur declinatio. Ustivus in statu calor elevat quidem vapores, sed statim dissipat: circà declinationem fit calor remissior, & proportionatus, ut elevare queat materiam & cùm discutere nequeat, illa facessit in sudorem.

II. CAUSÆ ex signis suis cognoscuntur facili indagine.

INTERNÆ præsentes variæ sunt. 1. cruditas si occasionem præbuerit, illa indicatur ex actionibus læsis, ructibus nidorosis, acidis: vel στέγνωσις & obstructio pororum cutis ab

2. *Causæ internæ.*

 aere

aëre frigido excitata si præcesserit, illa ad tactum durior est: nonnunquam *horror*, non tamen talis, qualis in putridis, in quibus major contractio ob fuliginum expulsionem. In ephemeris major est dilatatio, ob eventationem: *Color* inæqualior, tam libere enim perspiratio fieri nequit: *Urinæ* coloratiores ad ruffum: obstructis enim vasis capillaribus portio materiæ calefactæ ad renes vergit.

Inflammatio partium si præcesserit suis ex signis patescit.

Externæ. EXTERNÆ præteritæ patescunt ex relatione ægri, & adstantium. *Si à morâ* sub ☉le, æstus à calore primo contactu acrior advertitur: caput fuit apertum & negligenter tectum: temporum adest pulsatio: Sonitus & varia tintinabulorum præ auribus exauditio. Rubor in facie, dolor capitis adsunt.

Si à vigiliis, pulsus debiliores sunt ob spirituum resolutionem, oculorum crebra aderit conniventia & delapsus palpebrarum.

Si à somno, elucescit ex contrariis, pallido ut plurimum vultu, & sequenti oculorum abstersione. A motu corporis si oriatur vehementiori, calor erit acris, circa juncturas lassitudo, pulsus magnus.

Assumpta hunc morbum induxisse colligetur ex ingestorum proportione atque qualitate. Corruptionem nidorosi ructus, iique copiosiores ad ciborum quantitatem relati detegent. Calor in ephemera ab ebrietate primo contactu mitis apparet, & apud nonnullos capitis dolor post somnum, pocula largius exhausta monstrat.

ANIMI COMMOTIONES in causâ si fuerint, latere nesciunt. Iram detegit, pulsus majori calore è profundo celerius erumpente, magnus, urina calidior.

CAPUT XVIII

προδιαγόρευσιν proponit.

NEcessaria illa est, medicoque honorifica.

Ephe-

Ephemera periculo vacat, & per se salutaris est. In- *1. Ratione*
de *Hippocrates. 4. aphor. 55. οἱ ἐπὶ βουβῶσι πυρετοὶ πάντες κακοὶ* *salutis & mortis.*
πλὴν τῶν ἐφημέρων. Ex bubone omnes febres (in inguine vertit
Celsus) *malas pronunciat, exceptis diariis. Galenus* has febres
ex causâ evidente, in collo, alis, bubonibus apparentibus vocat bonas: Reliquas sine causâ manifestâ ab internis inflammationibus ortas vocat malas.

Aurelio Cornelio Celso lib. 3. cap. 5. adscribitur sententia, quod tanta febris hujus curandæ judicata sit facilitas, ut vix morbum vocandum censuerit. Sed in textu hoc non reperitur.

Οἱ ἐφήμεροι πυρετοὶ, autore Tralliano lib. 12. cap. 1. οἱ τε ἐπὶ πνεύμασιν ἔχοντες τὸ εἶναι, σταθερὸν τι, οὐκ ἔχουσιν οὐδὲ βέβαιον, ἀλλὰ ὥσπερ ταχεῖαν ἔχει τὴν γένεσιν, οὕτω καὶ τὴν λύσιν. Diariæ febres, in spiritibus quarum est essentia, firmum quid & stabile non habent: Sed quemadmodum celerem habent generationem, ita etiam solutionem.

Ephemera exquisita omni caret periculo, ob symptomatum paucitatem & securitatem. Cum enim ob brevem durationem, accedente inprimis doctâ medici manu, corpus nostrum leviter afficiat, tenuissimaque tantum illius pars incalescat, quæ facili negotio reparari potest, non multum affert incommodi. Solvitur verò sine omni perturbatione, ita ut ejus solutio crisis dici non mereatur, nisi impropriè, nec morbus acutus appellari poterit, quia parvus. Neque unquam ægrum ex ephemerâ exquisitâ mortem oppetiisse, nisi quid fuerit in adstantium officio prætermissum, quod in aphorismorum suorum proœmio præcavere voluit Hippocrates, ex observatoribus constat.

Per ACCIDENS periculosa fieri potest, ratione terminationis in putridam & hecticam.

CAUSÆ ratione, Diaria ἐκ τῆς ἀπεψίας, *ex cruditate* nidorosâ ut frequentior, ita etiam periculosior *Galeno autore 5. θεραπευτικῆς μεθόδου cap. 5.*

2. Longitudinis & brevitatis. Exquisita ultra 24. horarum spatium non extenditur. Minus exquisita ad duos tresve dies extendi potest. Ἐπ' ἐγκαύσεσιν verba sunt *Galeni 9. method. medendi cap. 1.* οὖν ἢ ἀπεψίαις, ἢ κόποις, ἢ ἀγρυπνίαις, ἢ πάθεσι ψυχικοῖς, ἢ βουβῶσιν, ἢ διά τινα αἰτίαν προφανῆ γεγενημένῳ, μέχρι τρίτης ἡμέρας οὐκ ἄν ποτε προέλθοι πυρετοῦ παροξυσμὸς, ἄνευ τοῦ πλημμεληθῆναί τι περὶ τὸν κάμνοντα. *Ab adustione, cruditate, lassitudine, vigilia, animi perturbatione, bubone, qui ex evidente aliqua fit causa, nunquam ad tertium usque diem progredietur febris accessio, nisi quid delictum circa laborantem sit.* Τοῖς δ' ἐπὶ στεγνώσει πυρέξασιν, ἐγχωρεῖ καὶ ταύτῃ ἐξωτέρω προβῆναι τὸν παροξυσμόν. *At quibus stipatio febris occasio est, iis etiam ultra hos porrigi accessio potest.*

Καὶ τοίνυν καὶ τοὺς πυρετοὺς ὅσοι μὲν ἐπὶ μύσει τῶν πόρων ἢ πιλήσει προσφάτῳ τῶν σωμάτων ἐγένοντο, παύεσθαί τι μετὰ τὸν πρῶτον παροξυσμὸν, ἐάν τις ὀρθῶς αὐτοῖς προσφέρηται, καὶ ὄντως τούτους ἐφημέρους γίνεσθαι καὶ προσαγορεῦσθαι. ὅσοι δὲ ἐπ' ἐμφράξει τὴν γένεσιν ἔχον, εἰ μὲν ὀλίγη τις αὐτὴ συσταίη, λύεσθαι καὶ τούτους, ὁμοίως γε τοῖς ἄλλοις ἐφημέροις, ἐὰν ἴασιν ταύτης αὐτοῦ προσηκόντως. εἰ δ' ὁ ἰσχυρῶς οἱ χυμοὶ σφηνωθεῖεν, ὡς μοχλείας δεῖσθαι σφοδροτέρας, ἐκτείνεσθαι μὲν ἀνάγκη τοὺς τοιούτους πυρετοὺς, ὑπὲρ τὴν μίαν ἡμέραν, ἐκπεπτωκέναι δὲ δοκεῖν ἤδη, τοῦ γένους τῶν ἐφημέρων, εἰς συνόχους. *Diariæ autem connniventia meatuum vel recenti densatione excitatæ desistere possunt post primam accessionem, si quis recte eas tractet & vere diariæ sunt, tum appellantur.* At *Diariæ* AB OBSTRUCTIONE *meatuum, si hæc pusilla sit, solvuntur & ipsæ quoque similiter, ut aliæ diariæ, si quis eas legitime sanet: si valenter impacti humores sint, sic, ut valentius aliquod, quod eos eximat, desiderent, eas febres porrigi ultra unum diem necesse est: ac diariarum febrium genus videri egressas &* SYNOCHI *naturam induisse.*

Ephe-

Ephemera peſtilens eſt morbus acutus. Acutum eſſe probari poteſt ex morbi acuti definitione *Galenicâ 2. de diebus decretoriis cap. 12.* propoſitâ, quod citò judicetur & cum periculo. Jam autem nulla febri hâc velocior aut periculoſior, ac proinde nulli acuti morbi definitio magis convenit.

De SIMPLICIBUS ephemeris aliter ſentiendum: *Steph. Rod. caſtrenſis de meteoris microcoſmi,* licet velociter moveantur.

MODUS EVENTUS. Ordinariê terminatur per madorem aut ſudorem levem, vel inſenſilem tranſpirationem. MADOR paucus, SUDOR multus. SUDOR excitatur, dum ſpiritus calefactus ſuccum in ſuperficie, quem invenit, attenuat. *3. Modus eventus per ſudorem.*

PERMUTATUR nonnunquam in ALIAM FEBRIM, ſi 24. horarum ſpacium excedat, ut in HECTICAM, aut PUTRIDAM mutetur. *Alium morbum.*

Μεταπίπτουσι, *inquit Galenus 9. meth. medendi cap. 1.* δὲ εἰς ἑκάτερα γένη πολλάκις οἱ ἐφήμεροι πυρετοὶ ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν, εἰ μή τις αὐτοὺς προσηκόντως μεταχειρίζοιτο. ὥσπερ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι πράγμασιν, ὅσα κοινωνεῖ ταῖς φύσεσιν ἑνὶ περιλαμβανόμενα γένει, καὶ διὰ τοῦτ' εἰς ἄλληλα μεταπίπτειν δυνάμενα, τρίτη τις ἰδέα κατὰ τὴν μετάπτωσιν αὐτῶν συνίσταται, μηδετέρου τῶν ἄκρων ἀκριβοῦσα τὸν τύπον, οὕτω κἀν ταῖς τῶν ἐφημέρων πυρετῶν μεταπτώσεσι, φαντασθείη τις ἂν ἕτερόν τι γένος ἐν τῇ μεταπτώσει συνίστασθαι μηδετέρῳ τῶν ἄκρων ταὐτόν. *Tranſeunt ſæpe autem diariæ febres in utrumque genus, putridum vel hecticum, niſi quis eas commodê tractet. Veluti autem in cæteris rebus omnibus, quæcunque uno genere comprehenſæ ſocietatem in naturâ habent, ac propterà mutuò in ſe tranſire valent, tertia quædam formula in tranſitu earum exiſtit, quæ neutrius extremitatum formam planè exhibet; ita nimirum & in diariarum febrium tranſitu imagineris, licet alterum quoddam genus in tranſitu exoriri queat, quod neutri extremitatum ſit idem.* *Putridum vel hecticũ.*

Nec hîc ſubſiſtit Galeni ſollicitudo, verùm ulterius progreditur, oſtendens neceſſitatem hujus cognitionis, non ſolùm cùm incidit, verùm etiam cùm tranſitum in alterius febris ſpeciem minatur.

Suſpicari autem jubet Eugenianum ſuum tranſitum hunc eſſe præ foribus, ἐπειδὰν ἤτοι νοθεύηται κατά τι τὰ τῶν ἐφημέρων πυρετῶν γνωρίσματα, καὶ τὰ τῶν ὑπολοίπων δύο γενῶν, ἢ παρεμφαίνηται τὰ τῶν ἄλλων, οὐδὲν ἂν εἴη χαλεπὸν ὑποπτεύειν ἤδη τὴν μετάπτωσιν. *Ubi vel diariarum notæ aliquatenus ſunt alienatæ, vel reliquarum notæ ſimul apparent, tum haud difficile fuerit jam tranſitum ſuſpicari.*

IN HECTICAM terminatur, ſi oriatur ab inediâ, inque corpus ſiccum incidat & calidum.

IN PUTRIDAM terminatur, ſi incidat in corpus impurum, notabili pororum στεγνώσει ſubjectum. Ibi retentæ fuligines obſtructionem cutis magis augere, & incendio humoribus conciliato, tranſitus fit primò in ephemeram plurium dierum, pòſt in ſynocham imputrem, demum putrem, & alias putridas febres.

Degenerantium, in putridam indicia.

Imminentem diariarum in putridarum aliquam ſpeciem ex tribus potiſſimum ſignis noviſſe docet *Alexander Trallianus lib. 12. cap. 1.* Febris diaria prægreſſa μὴ εἰς καθαρὸν πελευτᾷ διάλειμμα, *non deſinit in purum intervallum.* 2. Idem cognoſcere licet ex τοῦ μὴ γίνεσθαι τὴν ἀκμὴν εὔφορον, *quod ſtatus non ſit ad tolerandum facilis.* 3. quod ſtatus non deſinat μετὰ νοτίδος ἢ μετὰ ἱδρῶτος *cum madore aut ſudore.*

PRÆSERVATORIAM tamen ἔνδειξιν adeſſe confirmare videtur, quòd diaria ſit χρονική & à ſpirituum calefactione ut causâ dependeat, eaque ſublatâ etiam tollatur. Hæc in causâ eſt, quod ſolida accendantur.

℞. Sennertus: cum dicitur à cauſa ſumi indicationem præſervatoriam, id ſaltem de causâ antecedente intelligendum: cauſa verò continens cùm definitionem morbi ingrediatur, & præſentem jam morbum foveat, non verò futurum productura ſit, indicationem CURATORIAM præbet, non PRÆ-

PRÆSERVATIVAM. Ideò hæc spirituum accensio eadem cum ipsâ calidâ intemperie morbosa curativam indicationem largitur.

In ephemerâ unum est indicans re, sed ratione solùm diversum. Caliditas in spiritibus causa est, ut solida & humores etiam accendantur. Utroque modo præbet indicationem quidem, inutilis tamen exhibetur à causâ, quia hæc indicatio nihil diversum postulat à morbo.

CAPUT XIX.

Curatio debetur ephemeræ.

THesis hæc eliminatur à *Thomâ Campanellâ medicinalium libro 7. cap. 3. articulo 2.* Spiritalem febrem curare minimè oportet *scribit*, cum ipsa sit potius curatio, morbique medicina. Curationis autem & medicinæ non est curatio medicinaque, sed adjuvatio, sicut in bello, cujus finis est victoria, non pax: non enim inter morbum & naturam pax ulla valet, prodestve, nec iram sedat utiliter, nisi victoria. Oportet ergò in omni febre spiritum ferventem & pugnantem juvare, ut vincat, non autem à pugnâ revocare, neque pugnam extinguere: qui enim pugnam auferunt, succumbendi occasionem præbent pugnanti & necem, seu morbi seu belli prolongationem. Pluribus *capitis progressu* hæc illustrat.

Occurri potest hisce sine magno negotio, observatis illis, quæ proponuntur *ordine & methodo generali cognoscendi & curandi febres, Rolfincianâ cap. 9.* Επικρισις.

CAPUT XX.

Curationis ephemeræ methodus.

SImplicissima ea est, nititurque *autore Galeno 11. θεραπευτικῆς μεθόδου capite 2.* IN-

INDICATIONE CURATORIA; quam intemperies calida exhibet in spiritibus. Τῶν μὲν ἐφημέρων πυρετῶν ἡ ὄντως ἐστὶ θεραπεία, καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν ἑκτικῶν. *verba sunt Galeni loco citato. At diariarum quidem febrium, quemadmodum & hecticarum vera & propria curatio est. Earum verò, quæ ex putrescentibus excitantur humoribus, vocata curatio prophylacen quoque sibi adjungit, cujus officium est, causam quæ morbum creat, adimere.*

In diariis simplicibus nomine & re talibus, essentialibus, quæ non habent causam amplius præsentem, & καθ' ὄνυχα accuratè normam & tempus sui decursus observant, indicatio CURATORIA à morbo quæ petitur, sufficit.

Non sufficit in illis, quæ nomine saltem tales sunt, non re & causam habent præsentem, bubonem in inguine, quæ à nonnullis symptomaticæ habentur. Ἡ δὲ μεμιγμένη τῶν ἰαμάτων γίνεται προφυλακὴ *mista curationi præservatio* dirigitur ad causam actu facientem diariam, cujus causæ ablatio, quatenus prohibet incrementum diariæ, dicitur præservatio: quatenus partem diariæ jam factam sanat, curatio per quandam analogiam dicitur. Curatoria est ratione morbi, præservatoria ratione causæ.

Febris, *verba sunt Joh. Georgii Volcameri in sua de febri ephemerâ dissertatione,* sui remotionem indicat. Prima enim omnis rei præter naturam indicatio ejus ablationem per contraria præscribit. Febris autem intemperies calida est: Scopus itaque primarius & curativus est refrigeratio. Et cùm causæ in exquisitâ ephemerâ nullæ adsint, sed ex primitivis tantum suam habeat originem, nulla etiam alia oritur indicatio, nisi quod, dum in fieri adhuc est vera ephemera, procatarcticæ illæ insignem adferunt utilitatem ad inveniendam affectionem, & ante omnia removeri debent, quod ad præservationem pertinet.

Intemperies calida totius à fervore spirituum incensorum dependens hîc inprimis consideranda, & ad eam curatio dirigenda.

Per accidens PRÆSERVATIVA indicatio videtur

tur habere locum, cum causa morbum hunc excitans adhuc in corpore præsens est.

Hinc pro varietate causarum diversæ indicationes. Si ab inflammatione externarum partium, debemus repellere, nisi prohibeat locus adfectus. Si sit inflammatio in inguinibus, ne materia ad principem partem, quæ per partes has imbecilles se expurgare solet, à naturâ in hunc finem constitutas, repellatur. Præterea adest hîc indicatio vacuandi sensibiliter & insensibiliter id, quod influxit.

Si à constipatione vel obstructione, ὥσπερ δὲ εὔρουν τε καὶ ἔμπνουν, εἶναι τὸ σῶμα πάντῃ, *autore Galeno 8. methodi med. cap. 3.* κοινὸς ἐπὶ τῶν εἰρημένων, μάλιστα φύσεων ὑγιαινόντων τε καὶ δυσκρεστουμένων σκοπὸς, οὕτω καὶ τὸ φεύγειν ἀγρυπνίας, καὶ θυμοὺς, καὶ λύπας καὶ φροντίδας, ἐγκαύσεις τε καὶ ψύξεις, καὶ κόπους τοιμώτατα γὰρ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων αἱ τοιαῦται κράσεις ἀναλύσκονται πυρετοῖς. *Illud commune consilium est, ut fluxile & transpirabile undique corpus reddatur: ita illud quoque, ut tum vigilias, tum iram, tristitiam, tum curam, tum ustionem, tum frigus, tum lassitudinem fugiant, cùm promptissime post hæc ejusmodi temperamenta febri capiantur.* Cutis relaxanda frigefacta calefacientibus & humectantibus: humoresque obstruentes vacuandi, abstergendi, incidendi.

Si ab ἀπεψίᾳ *cruditate* stomachi, illa exterminanda.

VITALIS INDICATIO sæpe negligitur. Raro, *inquit Galenus 8. meth. med. cap. ultim.* in ephemeris indicatio à viribus sumitur. Adeò debiles enim vix esse possunt vires, ut per 24. horarum spacium non possint talem levem incalescentiam ferre. Non tamen semper inutilis aut superflua est, scilicet cum ex nimiis diaria oritur vigiliis, à quibus vires exhauriuntur.

CAPUT XXI.

Curationes variæ, & I. illius, quæ non habet causam præsentem.

GAlenus in curatione ephemerarum est scrupulosus. Ibn-Tsina de illis agit XXXX. capitibus.

Una eodem modo filo & stilo curatio institui non potest, cum causæ varient. Κοινὴν ἔχοντες φύσιν, *verba sunt Tralliani libro 12.* κοινὴν ἐνδέχονται καὶ θεραπείαν. Ἀλλὰ καὶ πλείους καὶ κοινὴν ἔχοντες φύσιν, κοινὴν ἐνδέχονται καὶ θεραπείαν. *Communem habentes naturam communem accipiunt etiam curationem. Sed etiam & plures communem habentes generationem, communem etiam habent curationem.* Ἀλλὰ ἐπειδὴ οὐ μία τις αἰτία πέφυκεν, ἀλλὰ πλείους καὶ ποικίλαι, convenit, ut nos etiam ejus exemplo complures πρὸς ἑκάστην ἰδέαν ἁρμοζούσας θεραπείας proponamus.

CURATIO ephemeræ duplex à nobis proponetur. I. PRIMA erit ejus, quæ non habet causam præsentem. II. ALTERA, ejus, quæ habet causam præsentem.

CURATIO ephemeræ non HABENTIS CAUSAM PRÆSENTEM, ut animi affectus vigilias, in solationem prima erit. Conjungetur à nobis cum diariâ περὶ τῶν ἐπὶ κόπῳ πυρεξάντων primo loco propositâ *à Tralliano loco citato.*

I. CHIRURGIA. Venæsectio non convenit. Est enim magnum remedium, morbo non proportionatum, mitis enim hic est. Qvamvis enim refrigerare possit, idem tamen possumus aliis præstare medicamentis.

Interim per accidens, ratione morbi imminentis à plethorâ, & metûs, ne in putridam degeneret, basilica aperiri dextri potest brachii: vel in mensium suppressione, tali.

Cucurbitulæ, si venæsectionem ætas prohibeat, scapulis vel cruribus adfigi queunt.

Frictiones leves, laxato corporis habitu liberiorem reddunt perspirationem: *molles*, ne densentur cutis pori: *paucæ, non multæ*, ne vel dissipentur, vel nimis attrahantur humores, & sic major sequatur obstructio.

Οὐ τρίβειν δεῖ ἐπὶ πολὺ τὸ σῶμα, *non corpus multùm perfricare*, neque tepidâ ex solo oleo unctione, sed ex hydrelæo magis uti oportet, *ait Trallianus.* Quippe id liberalius humectat & refrigerat articulos, ex nimio labore fervidos effectos.

Φαρμακεία. Evacuatio non est necessaria, nulla enim

cau-

causa præsens. Alterandum itaque & refrigerandum solùm. *Per accidens* tamen nonnunquam requiritur evacuatio, si adest primarum viarum impuritas. In tali casu non possunt usurpari alia remedia à febre indicata, quale est balneum. Verendum est, ne materia in vasa commigret.

Prævidit hoc *Trallianus*, balneoque interdicit ex labore febricitantibus, ὅσοις ἐ σῶμα πληθωρικὸν, καὶ κακόχυμον, καὶ ἐπιτήδειον πρὸς σῆψιν, *quibus corpus sanguineum, & pravo succo plenum, & ad putredinem dispositum.*

Evacuatio autem sit blanda, & fiat Lenientibus.

Si FECES IN INTESTINIS HÆREANT convenit

CLYSTER ex *decocto malvæ althææ beton. brancâ ursinâ, atriplicis, hordei, fl. chamomel. sem. fœnugraci, lini, anisi.* In colatura solvatur *mel. rosat. solutivum* ꝏ *liliorum alb. salis gemmæ modicum* vel ⊕ *cum* fixatum.

Si cruditas sursum vergat, *aqua tepida*, *cui raphani semen & radix immacerata*, confert.

Si verò IMPURITAS & CRUDITAS ADSINT IN VENTRICULO, illa evacuanda, ne gravior oriatur febris.

℞. *sirupi rosarum solutivi* ℥j, *seri caprini* ℥iij, *resinæ gialapii* g. v. F. Potio.

℞. *elect. lenitivi* ℥j, *pulpæ tamarindorum* ʒj, *ol. cinamomi* g. vj. *sacchari parum* M. F. Bolus.

Ablatis impedimentis corpus refrigerare debemus internis & externis.

ALTERANTIA INTERNA varia sunt: *electuaria, conservæ, julepi, emulsiones.* *Alterantia.*

℞. *aq. antipyreticæ* ℥v. *scorzoner. endiviæ* ʒij.
tinctur. fl. papav. errat. ℥j. *sirupi acetosæ simpl.* ℥iij.
M. F. Julepus.

Convenit DECOCTUM alterans usuale : *hordei* cum *passulis, cornu cervi, sirupi ceras. ribium*, a. ℥j, *spir.* ⊖*li*, q. s. *ad gratam acidit.*

℞. *cons. rosarum.*
viol. ⊖*l.* a. ℥ij.
aq. endiv. q. s.

adde
decocti scordii ℥vjß.
M. F. Julepus.

Citri cum santalis & saccharo.
℞. aq. lactuc. endiv. violar. a. ℥ iij.
Julep. rosac. ℥iiij.
tinctur. viol. rosar. a. q. s.

Si A VIGILIIS. Emuls. sim. papaveris cum aq. hypnoticâ Dorncreilii. Edulc. per manus chr. perl. q. s. S. Abendmilch.
℞. *aq. hypnot. Dorncrel.* ℥ j.
sirup. papav. simpl. ℥j.
S. Abendtranck.
℞. *magist. anod.* g. vj.
S. Abendpulver.

Si AB ÆSTU, tempore canicularium dierum, refrigerantia hæc intendantur.

Si AB IRA, magisterium cordiale, pulvis bezoardicus albus sunt ex usu.

Si A MOERORE prodest sirupus exhilarans: spec. lœtif. Rhasis. lætitiæ Galeni, cum conserv. fl. bugloss. borrag. in forma electuar.

Externa Balneum ejusque partes. EXTERIUS applicare potest BALNEUM. BALNEA crebro *apud antiquos* fuere in usu: ut & ante cœnam toti in iisdem lavari consueverint. *Quinque* eorum partes fuisse constat.

PRIMA erat conclave, ubi aer calidior, in quo vestes ponebantur, ἀποδυτήριον, *spoliatorium* dicebatur.

SECUNDA testudinis instar constructa, dicta ὑπόκαυστον *calidarium*, sudatorium.

TERTIA cella caldaria, lavacrum, labrum, seu lavabrum nuncupabatur: in eo homines considentes lavabantur.

QVARTA erat frigidarium, sive cella frigidaria, ubi aqua frigida, piscina.

QVINTA, ubi sudor detergebatur ungebaturque, appellata detersorium, ἀλειπτήριον, *unctuarium*.

Galenus 10. methodi medendi cap. 10. quatuor tantùm primâ omissâ enumerat partes. εἰσελθόντες μὲν, *inquit*, ὁμιλοῦσιν ἀέρι θερμῷ. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς ὕδωρ εἰσιᾶσι θερμόν. εἶτ᾽ ἐξελθόντες εἰς ψυ-

ψυχρὸν. εἶτ' ἀπομάττονται τὸν ἱδρῶτα. *Ingredientes in aere versantur calido: post in aquam calidam descendunt: mox ab hâc egressi in frigidam: postremò sudorem detergunt.*

Beneficia, quæ balneum communicat, ejusque partes, etiam recenset: & quidem PARTIS PRIMÆ. δύναται δὲ τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῦ μέρος θερμῆναί τε δι' ὅλου τὸ σῶμα, καὶ χέαι τὰς ὕλας. ὁμαλῦναί τε τὰς ἀνωμαλίας. ἀραιῶσαί τε τὸ δέρμα, καὶ κενῶσαι πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένων. *Prima pars potest materias tum calefacere, per totum corpus: tam verò liquore: & præterea quæ inæqualia sunt, æquare: & cutim rarefacere, & multa, quæ sub hâc detinebantur, vacuare.* *Beneficia balnei à veteribus adsignati.*

SECUNDÆ partis utilitates etiam enumerat. τὸ δὲ δεύτερον ὅταν ἐπὶ ξηρᾷ διαθέσει τοῦ σώματος αὐτῷ τις χρήσηται, νοτίδα χρηστὴν ἐνθεῖναι τοῖς στερεοῖς τοῦ ζώου μορίοις. *Secunda pars, ubi quis in siccô corporis affectu eâ utitur, potest madorem utilem solidis partibus immittere.* 2.

TERTIÆ partis balnei utilitas hæc ab eo recensetur. ἡ δὲ τρίτη μοῖρα τῶν λουτρῶν, ἐπειδὰν τῷ ψυχρῷ μὲν χρώμενοι ψύξαι τε σύμπαν τὸ σῶμα, καὶ πυκνῶσαι τὸ δέρμα, καὶ ῥῶσαι τὰς δυνάμεις. *Tertia balnei pars, ubi quis frigidâ utitur, & totum corpus refrigerare, & cutim densare, & vires firmare.* 3.

QVARTÆ etiam balnei utilitates quæ recensentur, considerat u dignæ. τὸ δὲ τέταρτον ἐκκενῶσαι δι' ἱδρώτων τὸ σῶμα, χωρὶς τῆς ἐκ τοῦ ψύχεσθαι βλάβης. *Corpus per sudorem vacuare citra refrigerationis noxam, quarta pars est.* 4.

Tales effectus circa hominis corpus DULCIS AQVÆ BALNEUM expromit.

Ex his partibus quædam in omnibus, quædam in quibusdam, quædam in nulla usurpari queunt.

AER calidus convenit, cum ephemera oritur ex ebrietate.

BALNEUM frigidum semper suspectum, præterquam cum fit à dissolutione spirituum.

▽ Calida maximè laudatur: ut & sudoris abstersio.

Atque hæc veterum & Galeni de balnei uſu in ephemerâ erat ſententia.

Recentiores non tanti æſtimant.

Recentiores plurimi virtutes balnei in diariâ confirmant hoc elogio. Balneum juvat diarias, ſi ab uſtione, quia refrigerat, ſi à refrigeratione, quia calefacit, ſi à laſſitudine, quia laſſata corpora reficit, ſi à cutis obſtructione, quia relaxat.

Ἐπίκρισις.

Noſtro ſeculo non tanta balneorum eſt reverentia, ut ad ea ceu ſacras anchoras in mortis confugiant ægri. Tanta non adeſt in illis ac antiquitus parandis diligentia. Agitari illis etiam impura poſſent corpora, & fermentatæ atomi magis accendi.

Particularia refrigerãtia, tempore Galeni,

PARTICULARIA REFRIGERANTIA commodiora ſunt.

Galenus 8. meth. cap. 3. talia refrigerantia ſtatim adhibere jubet, & quidem CAPITI, ſi ab inſolato & ardore ſolis vigiliisve caleat, oxyrhodina, oleum roſaceum & omphacinum.

noſtro, ad caput,

Noſtro tempore cum in uſu hæc olea non ſint, EPITHEMA FRONTALE ſubſtitui poteſt, ex *emulſione ſem. frig. major. & minorum, inprimis papaveris.*

IN VIGILIIS, ℞. *unguent. ſomnif.* ℥ß. *ol. ſuccini* g. iij. *in pyxid.* S. Schlaffſalbe.

Paſta ex floribus roſarum poſt deſtillationem aquæ capiti imponatur.

ad cor.

AD CORDIS regionem adponatur epithema *ex aquâ refrigerante roſar. violar.* miſtâ cum *ſpeciebus diamarg. frigidi.* Prodeſt ung. roſat. cum balſ. roſarum.

℞. *aq. roſ. meliſſæ, carfunc. aureæ* a. ℥ij. *ſp. cord. temperatarũ* ʒj.
S. Euſſerlich Hertz- und Pulß-Waſſer.

℞. ℴℴ *ſtil. citri* ℈ß, *nuc. moſchatæ* ti g. x,
aq. carfunculi aureæ ℥ß. M. S. Hertzwaſſer.

℞. *ſpec. pro ſacculo cordiali*. ℥ß.
In chartâ S. Kräuter im Säcklein uf die Hertzgrube zu legen.

JECORIS regioni adponantur epithemata ex *aq. ci-* *Ad jecur.*
chor. endiv. cum spec. diatrion santal.

DIÆTA. AER sit alteratus ad frigidum vergens ad- *Diata.*
que humidum, si qualitatem suam excedentem spiritibus 1.
imprimat, per caput apertum se insinuans, animalesque primò afficiens, arcendi ægri omnium primò à radiis, inque conclavi aeri libero pervii collocandi. Eodem modo habendi, qui in aprico, nudo pectore, solis, in balneis verò ignis calorem toto hausere corpore; removendi & hi ab omni æstu.

QVIES imperetur, à nimio motu si oriatur accen- 2.
sio.

SOMNUS à vigiliis excitatæ diariæ est remedio. 3.

IN CIBI & POTUS administratione summa opus sol- 4.
licitudine.

VICTUS FORMA quoad *speciem* sit tenuis: quoad *mo-* 5.
dum substantiæ, εὔχυμος, εὔπεπτος, εὐώδης: quoad *quantitat* mediocris, ut multi magni morbi, ita & parvi providâ curantur abstinentiâ.

Tempus exhibendi commodum est, sit refrigerans, & humectans, in declinatione. POTUS sit aqua fontana cum pane cocta. Julepi refrigerantes; quin etiam VINUM ὀλιγοφόρον ad manum fient. Irati à vino abstineant, vel maximè lymphato utantur, tum demum, *autore Galeno lib. 1. arte curandi ad Glauconem cap. 3.* quando ab omni affectu quieverunt, priùs verò periculosum uti vino. Galenus omnibus febre ephemerá laborantibus, diverso tamen tempore, bibendum concessit vinum, *sed quod tum aspectu, tum viribus præcipuè sit aquosum. Id enim ad omnia utilius, quam aqua est, utpote quod & concoctionem juvat, & urinas ac sudores promovet.* Confirmat id Hippocratis authoritate, qui in febribus etiam acutis vinum ægris non denegavit. *Aquæ* verò *usum apud eos, qui eo non sunt assueti*, prohibuit. Tenuis cerevisiæ potus ex tritico potissimum paratus, aut hordeo, absque tamen lupulo, qualis apud nostrates *albæ cerevisiæ* nomine venit, non improbatur. *Decocta hordei aqua*, vel *simplex*, vel cum *Jule-*

piis

piis rosaceo, violaceo, oxalidis &c. ad saporem gratiorem conciliandum commista, alternis cum vino oligophoro vicibus bibatur. *Lac amygdalarum dulcium,* & si somnus in ephemerâ ex vigiliis, curis & solicitudinibus inducendus, ex *semine papaveris &c.* ex ustione verò & irâ, *cum seminibus frigidis* paratum propinetur.

6. ANIMI COMMOTIONES si fenestram huic febri patefecere, omni sedandæ studio, natos blando verborum lenocinio à furore abducamus, tristes lætiori & animoso colloquio relevemus, curarum mole oppressis, ut has excutiant, persuademus, gaudia effusa modico tristioris conversationis sale aspergamus. Timor per lætitias, confidentiam & securitatem prosternendus. Si ex cogitationibus & anxietatibus, per quietem & ea, quæ à cogitationibus distrahunt animum, hic demulcendus, & sapientiæ contubernalis musica. *Τοὺς δὲ ἐπ' ἀγρυπνίαις ἢ τινὶ πάθει ψυχῆς πυρέξοντας, ἐπαυλούσης ὑγρᾷ νούσῃ τε καὶ εὐχύμῳ τροφῇ διαιτᾶν· οἴνου τε μάλιστα μὲν τοῖς ἀγρυπνήσασιν ἀδεῶς διδόναι πᾶσι. κόπῳ μὲν ἀνάπαυσιν. Ἀγρυπνίᾳ τε ὕπνον, ὀργῇ τε καὶ λύπῃ καὶ θυμῷ, ἐν λόγοις τε καὶ πράξεσι καὶ θεάμασι καὶ διηγήμασι θυμηδίαν. οὕτω καὶ ὁ φροντίσας ἐπ' αὐτῷ τελέως ἀναπαυσάτω τὸν λογισμόν. Qui verò ex vigiliis aut aliquo animi affectu febricitant, postquam benè laveris, cibo humido & boni succi reficere expedit. Vinum verò his, qui vigiliam passi sunt, intrepidè offerre, nisi capitis dolore premantur, aut pulsum venarum in temporibus sentiant. Labori quietem, vigiliis verò somnum, iræ autem & furori atque tristitiæ, sermonibus, actionibus, spectabilis animi jucunditatem. Sic, qui cogitatione laborat, omnes ratiocinationes omittat.*

CAPUT XXII.

curatio ephemeræ habentis causam præsentem inflammationem.

POtest hæc ad tria capita reduci, prout à triplici oritur causâ. 1. ab inflammatione externarum partium. 2. levi obstructione cutis. 3. à cruditate.

Ab

Ab inflammatione externarum partium ephemeram quod attinet exortam, dari febres à BUBONE, *testantur Galenus 1. different. febr. cap. 5. & Iben Sina.*

Nomen Bubonis dupliciter sumi potest. 1. GENERICE, prout notat quamcunque glandularum inflammationem, in collo, alis, ingvine, secundum aures, quo sensu *Galenus 4. aphor. 4.* accipit. 2. SPECIATIM sumitur pro bubone inguinali. Nos quamcunque externam inflammationem, nullam verò internam à quâ putridæ oriuntur, intelligimus. Febres enim inde exortæ accessiones habent, *autore eodem citato loco.*

In talibus febribus ex ingvine calorem ad cor deferri volunt, non autem vaporem putridum qui ex putrescentibus in ingvine exhalat humoribus.

Chirurgia. VENÆ SECTIO convenit, ut materia revulsoria & derivatoria, cùm omnia benè habent & nulla veneni suspicio. Convenit ut præsens remedium, ratione plethoræ, evacuando, ratione effervescentiæ, ut oportunum auxilium, refrigerando, & ventilando, ut sedativum optatissimum, ratione motûs sangvinis inordinati. Optimus etiam est putredinis in sangvine averruncus, cum *μεταπτώσεως transitus* metuitur in putridam.

LOCUS. Instituatur *κατ' ἴξιν*, servatâ rectitudine: si in colli glandulis, aperiatur mediana, si adsit plethora: aliâs cephalica.

Φαρμακεία. Repellentia conveniunt in principio, in corpore non adeò impuro & cacochymiæ subjecto; & bubone à causâ aliquâ externâ oborto, nempe ob laborem, motum, nulla in parte internâ nobiliori fomitem subministrante. Vel applicari eadem possunt circumferentiæ.

Digerentibus & suppurantibus si opus, illa etiam adhibenda.

Diæta cum priori coincidit.

CAPUT XXIII.

Curatio ephemeræ à cutis obstructione levi.

Ἐπὶ ἐμφράξει διὰ γλισχροὺς χυμοὺς καὶ παχεῖς, ἀδιαπνεύστων καὶ δριμυτέρων γινομένων διὰ ἀδιαπνευσίαν τῶν περιττωμάτων *per obstructionem à viscosis crassisque humoribus, dum excrementa per meatus non perspirant occlusos, sicque acriora fiunt;* curatio sedulo attendenda: illaque curiosè proponitur *ab Alexandro Tralliano lib. 12. cap. 1.*

Duplex constituitur ab eodem: una fit à copiâ: altera à crassitie & lentore humorum.

Alii densitatem cutis duplicem ajunt, unam à FRIGORE aut ASTRINGENTE aliquâ re: alteram à causâ EXSICCANTE.

Utriusque ratione curatio variatur.

I. Chirurgia. Cum metus μεταπτώσεως in putridam non sit de nihilo, cogitari posset de venæ sectione.

Venæ sectio convenit, & *autore Tralliano* omninò præmittenda, si obstructio à copiâ humorum oriatur. εἰ γὰρ μὴ κενώσας τοῖς χαλαστικοῖς ἢ διαφορητικοῖς βουληθείη τις χρήσασθαι, μεγάλων κακῶν αἴτιον γίνεται. *Nisi enim vacuatione omissâ laxantibus aut discutientibus uti quis voluerit, malorum multorum autor erit.* Ἢν δὲ πλῆθος μὴ ᾖ τὴν ἔμφραξιν ἐργαζόμενον, ἀλλὰ γλίσχρον καὶ παχεῖς χυμοί, *si copia non adsit, sed viscidi & crassi humores obstructionem pepererint,* οὐ δεῖ φλεβοτομεῖν, *mittendus sanguis haud est;* sed decoctis potius utendum τοῖς λεπτύνειν, ἄνευ τοῦ θερμαίνειν δυναμένοις, *quæ extenuare possunt, ita ut non calefaciant.*

MEDICAMENTIS ergò solis hîc negotium expedire conducit. Et primò quidem corpus metu febris putridæ leniter evacuari potest.

Præ-

Præmisso digestivo ex ☿ Ⓗlato, cum ⊖ absinth & centaur. minoris, exhibeatur extractum catholicum purgans.

ALTERANTIA varia hîc conveniunt. Aquæ aperientes epaticæ & spleneticæ sunt ex usu.

Trallianus lib. 12. cap. 1. ubi antea monuerat, esse utendum decoctis τοῖς λεπτύνειν ἄνευ τοῦ θερμαίνειν δυναμένοις, *quæ sine calefactione extenuant, rejicit* serpillum, calamenthum, hyssopum, origanum, rutam δριμυτέρους ἐργαζομένους τὸν πυρετὸν. Eligere autem jubet, quæ abstergere & attenuare citra caliditatem possunt.

Commendat ergò oxymel ῥύπτον γενναίως καὶ τοὺς πυρετοὺς μὴ παροξῦνον, *generosè abstergens, & febres non exacuens,* non in omnibus tamen, sed illis solum, ἐφ' ὧν ἵδρυται ὠμά τε καὶ παχέα καὶ ψυχρὰ περιττώματα, καὶ τοῖς φλεγματώδη καὶ ὑγρὰν ἔχουσι τὴν κρᾶσιν, *in quibus cruda crassaque recrementa hærent, ad hæc qui frigido & pituitoso sunt temperamento:* & in quibus cruditates repletiones & otiosa vita præcesserint. *Rejicit* tamen idem in calidioribus temperamentis, & τὴν πτισάνην *ptisanam* præfert.

AB AERE frigido obstructio pororum cutis si adjuvetur, INTERNE diaphoretica, & pulveres febrifugi conveniunt, ut ♁ diaphoreticum.

INTER EXTERNA imprimis commendatur BALNEUM *à Galeno 8.* θεραπευτικῆς μεθόδου *cap. 2.* τούτοις οὖν τοῖς σώμασιν, ὑγιεινότατα μὲν λουτρὰ γλυκέων ὑδάτων εὐκράτων, καὶ τρίψις ἀραιωτικὴ, καὶ γυμνάσια σύμμετρα, καὶ δίαιτη γλυκύχυμος. *His igitur corporibus saluberrima est ex aquâ dulci & temperatâ lavatio, tum frictio, quæ rarefacit, & exercitationes mediocres, & victus, qui dulces efficiat succos.*

Balneum antiquitus usu receptum erat. Nostris temporibus commendare illud non ausimus. Loco ejus

℞. *ol. chamæmelini* ℥j,
stillatitii ejusdem cœrulei ℈ß.
S. eusserlich Oel / den Rückgrad zu bestreichen.

Victus sit refrigerans. Ptisana hordeacea vel avena-

cea, ex alicâ cum succo granatorum, si habitus mediocris: & tenuissimus sit, si habitus carnosus.

VINO interdicendum, quia humores pravos in venas liberalius distribueret, & obstructiones augeret.

CAPUT XXIV.

Curatio febris quæ semel tantùm accedit, deinde desinit, ab ἀπεψίᾳ seu cruditate ortæ.

SI fiat ab ἀπεψίᾳ seu cruditate, cautè itidem procedendum. Ἡ ἀπεψία duplex est *autore Tralliano loco citato*: 1. γίνεται διὰ θερμότητα, *fit per caliditatem*. 2. διὰ ψυχρὰν δυσκρασίαν, *per frigidam intemperiem*: hæc ex calore diminuto, illa nimium aucto.

Unam ἀπεψίαν κνισσώδη *cruditatem nidorosam*: alteram ὀξωδεστέραν *acidam* vocat. Ex acidâ cruditate rariùs ephemeræ oriuntur.

Chirurgia. V.S. non convenire omnes fatentur, nisi in summâ plenitudine, ne in putridam degeneret. *Zacutus Lusitanus lib. 3. de praxi admiranda* in diariâ ex cruditate sangvinem *ait* esse missum lethali cum eventu.

Φαρμακεία in auxilium adscîscit VOMITORIUM leve vel dejectorium. Ἀμήχανον γὰρ τελείως ἀποπαύσασθαι τὴν ἐνοχλοῦσαν διάθεσιν, καὶ οἷον ἐκ ῥίζης ἐκκοπῆναι μὴ τῆς ποιούσης αὐτὴν αἰτίας ἀναιρεθείσης. *Fieri nequit*, inquit Trallianus, *ut infestans affectus ex toto conquiescat, & veluti radicitus exscindatur, nisi causa officio prius fuerit sublata.*

Si itaque nidorosus cibus μετέωρος in ventriculo fuerit detentus sublimis, jubet ὕδωρ θερμὸν bibere: abstergit hæc, ad ventrem deducit, & per venas distribuit. Digito immisso in guttur ventriculus irritetur.

Ejus loco vel ▽ hordei seminibus citri alteratam, vel jus pingue cum corticibus citri coctum, cum *Mercurii vitæ* g. iij. ex-

iij. exhibere possumus. Locum hîc habet ⊖ ⊕li, ▽ benedicta Rulandi.

Si alvus ob cruditatem fluat, in ephemerâ ex cruditate vomitum requirit, statim, dum adhuc in principio & primis viis consistit causa, ne in plures dies protrahatur, & saburra venis communicetur. Suadet id *Grembsius lib. 2. cap. 2. de febribus t. 67.* qui singularis in hoc est, quod diariæ sedem constituat ventriculum, causamque vitiatum cibum, unde vomitu peracto febris cessat.

In actu PRÆSERVATIONIS etiam vomitus præcipuum momentum habet, in iis, quibus ventriculi salus claudicat. Impetum sanè & influxum in vasa prohibet vomitorium, ad originem revocat *μίασμα*, ne originem febris præbeat.

℞. ⊖ ⊕*li* ℈j,
rad. asari pulverisatæ ℈ß.
S. Brechpulver uff 1. mahl.

℞. *pulv. asari* ʒß.
S. Brechpulver.

℞. *pulveris julorum juglandis* ʒj.
S. Brechpulver.

In nidorosâ colluvie

℞. *seri lactis destillati* ℥j,
sirupi cichor. cum rhabarb. ℥iß,
♀. ⊕*lati* ℈ß. M.

℞. *extracti diaturb. cum rhabarb.* ℈ij,
sirup. è succo viol. ʒß. Adde
seri lactis destillati ℥j,
acidi ♀, *spir.* ⊕*li g. x. irrorat.* ℈j,
ol. cort. citri g. iij. S. Laxirträncklein.

℞. *decocti pulpæ tamarindor.* ℥ij,
sirupi rosar. solutivi ℥ iij. M. F. Potio.

℞. *resinæ gialapii* ℈ß,
el. lenitivi ʒij,
conservæ rosarum ʒj. M. F. Bolus.

Clyster, si materia ad alvum vergat, communis idiomatis injici potest, ex humectantibus & abstergentibus.

Διαφόρησις quoque excitari potest.

℞. *aq. borrag.* ℥ß,
sirupi acetos. citri ℥ij,
spir. ☿. ℈ij,
ol. rhodini g. iiij.

Add. *spir. rosar. ardentis g.* v. *vel spir. vini camphor. g.* x.

Misce. S. Schwitztränckelein. *Dosis* ℥ij.

Διούρησις excitatur.

℞. ⦶ *præparati* ℈j,
salis conchar margaritifer. g. v. S. Urintreibendes Sältzlein.

ALTERANTIA INTERNA

℞. *rosar. rubrarum, violar.* a Mj,
aquæ cichorii, acetosæ
bugloß. borrag. a ℥X,
spir. ⊖*li ad acorem.*

Stent in calore arenæ mediocri. Filtra. Addatur sacchari albissimi in aq. rosarum soluti inspissat. q. s. ad gratam saporem. S. Julep.

℞. *magist. coralliorum.*
concharum margaritiferarum
fluviatilium a. g. v.

In charta S. Hertzpulver zum Julep.

℞. *elix. Propriet. Paracelsi* ʒj.
In vitro S. Magenstärckung.

℞. *elix. vitrioli Minsicht.* ʒj.
S. Kräfftiges Magen-Extract.

℞. ▽ *endiv. cichor. card. ben.* a. ℥iij,
tinctur. viol. rosar. mitioris a ℥j,
phlegm. ⊖*li* ℈j. *Misce.* S. Kühlende mixtur.

℞. *feculæ ari, epat. rub.* a. ʒij,
corn. cerv. ust. ʒj.

M. S. Stärck Leber und Magen-Pulver / ij. Messer-Spitzen zu gebrauchen.

℞. *trag. stom. Quercetani ex radice ari* ℥j.
S. Stärckpulver.

Gale-

Galenus 8. methodi medendi cap. 5. commendat in diariâ à cruditate medicamentum, quòd à triplici pipere διὰ τριῶν πιπέρεων, nomen habet. Commendat etiam τὴν διὰ τῶν κυδωνίων μήλων. ἔξωθεν δὲ πάλιν ἐπιτίθεσθαι κατὰ τοῦ στομάχου πορφύραν ἔγχουσαν νάρδου καὶ ἀψινθίας καὶ μαστίχης γὰρ ταῦτα θερμὰ ἐπιτίθεσθαι, διὰ τὸ μὴ ἐκλύεσθαι τὸν τόνον τοῦ στομάχου, *quod ex malis citoniis paratur. Extrinsecus autem rursus ventriculo purpuram nardino, absinthio & mastiche imbutam applicari jubet calidam, ne ventriculi robur dissipetur.*

Alexander Trallianus verò, καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεταί μοι, inquit, πῶς ὁ θειότατος Γαληνὸς ἐν τῇ θεραπευτικῇ πραγματείᾳ τοῖς θερμαίνουσι κεχρημένος φαίνεται, *mirari jubet, quomodo Galenus calidis in hâc curatione usus fuerit.*

Ipse autem calidiora improbat, καὶ ταῦτα λέγω, inquit, οὐδαμῶς εἰς ἀντιλογίαν ἀφορῶν, ἀλλ' ὅτι μοὶ τὸ ἀληθὲς οὕτως ἐφάνη ἔχον. δεῖ δὲ τὸ ἀληθὲς παντὸς προτιμᾶν ἀεί. *Non hoc dico*, inquit, *contradicendi studio, sed quod veritas, cui omnia postponenda censeo, siet.*

Johannes Herculanus quidem excusare cònatur Galenum, qvòd in acidâ cruditate commendet, non in nidorosâ. Sed in utraque eam compositionem Galenus laudat.

Rectè *Sennertus*, tutius fuerit aliis commodioribus & minus calefacientibus cibum illum corruptum ad inferiora promovere.

Exterius ventriculi regio inungatur ratione diversæ cruditatis calidis aut temperatis.

℞. *ung. rosati albi* ʒß, *sp. diatr. santal.* ℈ß,
ol. rhod. caryoph. cinam. a. g. iij,
moschi, ambr. a. g. ij. M. S. Sälbelein.

℞. *olei stomachalis Cratonis* ℥ß, *nucis moschatæ expressi* ʒj,
caryophyllorum, ℈ß M. S. Magen-Balsam.

℞. *ceroti stomachalis ex laudano Crat.* ℥iiij,
resinæ tacamahacæ ℥j. *ol. citoniorum q. s.*

Malax. & obducatur extrorsum in corio sindone rubrâ. S. Magen-Pflaster.

DIÆTA aspiret cæptis. Sic omnia feliciter cedent.

CA-

Caput XXV.

Curationes quædam ex hypothesi recentiorum.

A Sero si oriantur diariæ, illius diminutioni invigilandum, & instrumentis illis obviam euntibus innitendum.

A CIRCULATIONE impeditâ si oriantur, idoneis remediis expedienda illa liberi cursus impedimenta.

Acorinæ curationes diariis etiam applicandæ.

Bartheldum medicam didicisse fideliter artem,
publica testantur documenta, febrisq; vocata
unius illa diei nunc curatio scitô
ordine, quin methodi pulcro fabricata tenore.
Gratamur juveni perceptos inde laborum
fructus, fortunâq; frui constante precamur.

Εὐφημίας ἕνεκα f.

Johann. Theodorus Schenck,
M. D. P. P. Rector Academiæ designatus, hodiè DECANUS.

Exponis quæ sit, Barthelde, diaria febris:
ponitur hinc capiti cara tiara tuo.

Honores hos optimè meritos Nobiliss. atque Clarissimo Domino Doctorando felices & auspicatos exoptat

Joh. Arnold. Friderici,
D. P. P.